

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Michaela Náplavová

Křesťanské svátky a tradice na Kroměřížsku
ve školní výuce výchovy k občanství či společenských věd

Olomouc 2024

Vedoucí práce: PhDr. Martina Číhalová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Křesťanské svátky a tradice na Kroměřížsku ve školní výuce výchovy k občanství či společenských věd.*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 16. dubna 2024

Podpis .....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce PhDr. Martině Číhalové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a příjemný přístup při konzultacích.

Anotace

Jméno a příjmení:	<i>Michaela Náplavová</i>
Katedra:	Katedra společenských věd
Obor studia:	<i>Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol / Učitelství přírodopisu a environmentální výchovy pro 2. stupeň základních škol</i>
Obor obhajoby práce:	<i>Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol</i>
Vedoucí práce:	<i>PhDr. Martina Číhalová Ph.D.</i>
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Křesťanské svátky a tradice na Kroměřížsku ve školní výuce výchovy k občanství či společenských věd.
Anotace práce:	Práce se zaměřuje na popis hlavních křesťanských svátků v kontextu jejich současného vnímání a na vytvoření pracovních listů s úkoly, které jsou určeny kroměřížským školám a institucím podílejících se na udržování křesťanských svátků a tradic. Teoretická část se zabývá významem a průběhem slavení křesťanských svátků a představuje instituce a školy v Kroměříži, jež se angažují v uchovávání a předávání těchto tradic budoucím generacím. Praktická část obsahuje dva pracovní listy k použití do výuky. Každé cvičení v pracovním listu je popsáno a doplněno o návrhy, kdy a jak cvičení použít. Tyto materiály byly nabídnuty místní škole a muzeu, aby je mohli využít například v hodinách Výchovy k občanství.
Klíčová slova:	výchova k občanství, křesťanské svátky, tradice, liturgický rok, Kroměříž, Kroměřížsko
Title of Thesis:	Christian holidays and traditions in Kroměříž region in citizenship education and social sciences classes.

Annotation:	The thesis focuses on describing the main Christian holidays in the context of their contemporary perception and on creating worksheets with tasks for schools and institutions involved in maintaining Christian holidays and traditions in Kroměříž. The theoretical part deals with the meaning and course of celebrating Christian holidays and introduces institutions and schools in Kroměříž that are involved in preserving and passing on these traditions to future generations. The practical part contains two worksheets for use in the classroom. Each exercise in the worksheet is described and accompanied by suggestions on when and how to use the exercise. These materials have been offered to a local school and museum for use in e. g. Citizenship Education classes.
Keywords:	citizenship education, Christian holidays, traditions, liturgical year, Kroměříž, Kroměříž region

Obsah

Úvod	8
1 Vymezení základních pojmů	10
2 Liturgický rok	13
3 Hlavní křesťanské svátky	15
3.1 Adventní doba	15
3.2 Vánoční doba	16
3.3 Liturgické meziobdobí I	20
3.4 Postní doba	22
3.5 Velikonoční třídění	24
3.6 Velikonoční doba	26
3.7 Liturgické meziobdobí II	28
4 Umístění tématu křesťanských svátků a tradic v předmětu Výchova k občanství	30
5 Oslavy svátků a udržování tradic na Kroměřížsku	33
6 Praktická část	39
6.1 Pracovní list č. 1: Liturgický rok	40
6.2 Pracovní list č. 2: Sv. Ludmila	47
Závěr	53
Seznam použité literatury	55
Seznam obrázků	60
Seznam příloh	61
Příloha č. 1: Pracovní list č. 1 pro žáka: Liturgický rok	I
Příloha č. 2: Pracovní list č. 1 pro učitele: Liturgický rok	V

Příloha č. 3: Pracovní list č. 2 pro žáka: Sv. Ludmila..... XIII

Příloha č. 4: Pracovní list č. 2 pro učitele: Sv. Ludmila XVI

Úvod

Lidé občas vnímají svátky jen jako dny v kalendáři, kdy se nejde do práce a obchody jsou zavřené. V dětství pro nás bylo důležité, že se nejde do školy, ale naši prarodiče a rodiče měli potřebu dělat něco speciálního. Autorce přijde důležité poznat význam svátečních aktivit a předávat jej dál, stejně jako vztah k domovskému regionu.

Autorka pro svou bakalářskou práci zvolila téma Křesťanské svátky a tradice na Kroměřížsku ve školní výuce výchovy k občanství či společenských věd. Zvolit si křesťanské téma autorku napadlo s ohledem na její absolvování církevní střední školy. Dříve si svátky, které všichni slavíme, velmi nespojovala s křesťanstvím. Na základní škole se spíše probíraly lidové tradice a nikdy se nešlo po významu svátků, kterých je opravdu velmi mnoho. Na střední škole ale autorka měla možnost prožít každé období liturgického roku velmi intenzivně, ale přitom nenásilně. Dnes by řekla, že dříve slavení svátků vnímala velmi povrchově. Nyní se snaží v každém svátku hledat hlubší význam a případně spojitost, který to s danou oblastí může mít. Myslí si, že může mít velký přínos ukázat dětem proč a z jakých důvodů se svátky slaví, ukázat jim, že ty dny volna či aktivita, co každý rok dělá babička, má nějaký smysl a význam. Kroměřížsko zvolila z důvodu, že vnímá důležitost kladného postoje k domovině. Dle jejího přesvědčení je třeba pracovat na udržení vlastenectví a kladného vztahu k naší zemi, případně ke specifické geografické oblasti, abychom měli potřebu naši přírodu, historii a kulturu uchovat.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na uvedení popis významu a procesu oslav křesťanských svátků, a také na představení kroměřížských institucí a škol, které se snaží o uchování a zároveň předání významů svátků a tradic dalším generacím. Cílem praktické části je vytvoření a následné nabídnutí pracovních

listů s úkoly do výuky, které mohou pedagogové z kroměřížských institucí využít ve své výuce.

Vytvoření pracovních listů pro školy a další instituce je také hlavním přínosem této práce. Pedagogové si mohou z jednotlivých cvičení vybrat, které se jim do hodiny hodí a založit na nich svou vyučovací hodinu. Z důvodu co největší využitelnosti jsou materiály koncipovány pro učitele v celé České republice. Jsou určeny primárně do hodin Výchovy k občanství či Společenských věd, ale samozřejmě je mohou využít i do hodin Náboženské výchovy či jiných předmětů.

Hlavními cíli této bakalářské práce je seznámení čtenářů s křesťanskými svátky a tradicemi v podobě jaké je vnímáme a slavíme dnes a vytvoření pracovních listů s množstvím úkolů.

1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole jsou uvedeny a specifikovány základní pojmy nutné pro uvedení do probíraného tématu, tedy sváteční čas, svátek, tradice a zvyk.

Sváteční čas

Evropa je kulturně spjata s křesťanstvím. Historik Vlastimil Vondruška (1991, s. 2) rozebírá spjatost etap jejich dějin s vývojem křesťanství ve společnosti. Církev měla napříč historií výrazný vliv na každodenní život jednotlivců a formovala různé kulturní zvláštnosti v různých národních kontextech. V Českých zemích tomu nebylo jinak. Církevní svátky se staly prostředkem pro uspořádání různých světských slavností a vždy byly důležitou událostí pro veřejnost. (Večerková, 2015, s. 12)

Svátek

Filozof Jan Sokol (2004, s. 36-38) rozebírá sváteční čas jako opak ke všednímu času. Všední znamená obvyklé. Každý den chodíme do práce, abychom si vydělali peníze, které směníme za to, co potřebujeme k uspokojení našich potřeb. Nakupujeme potraviny, hygienické potřeby, platíme nájem, elektřinu, vodu a teplo. Každý den je velmi podobný a plný větších či menších strastí, které musíme vyřešit. Dny jsou velmi rutinní, ale všichni jsou na tento řád zvyklí. Dodává to určitou podobu jistoty, kdy dokážeme předpokládat, jak budou probíhat následující dny. Všední dny k životu patří a jsou velice důležité, nejde však žít v rutíně donekonečna. Někdy je třeba dělat něco úplně jiného, co nás ze všednosti vytrhne. Dříve znamenal svátek čas, kdy se mohli lidé setkávat s dalšími lidmi. Byl to pro ně útěk z každodenní dřiny, mohli se spolu radovat a trávili čas sváteční mimo domov. Nyní se podoba dnů svátečních trochu proměnila. Místo hlasitých veselek preferují lidé spíše klid domova než tradiční veselice. Na rozdíl od minulosti, moderní člověk tráví svůj každodenní čas mezi cizími lidmi. Setkává se s nimi v práci, v obchodě či

v tramvaji, a proto mnohem raději ve svém volném dni, o svátečním čase, ho bude trávit na klidném, neuspěchaném místě.

Jan Milíč Lochman (1997) popisuje sváteční den jako dar odpočinku: *„Křesťané na své dlouhé pouti zjevně potřebují taková zvláštní místa občerstvení a odpočinku, aby nepodlehli únavě, zapomnětlivosti nebo dokonce nudě našich všedních dnů (a snad i nedělí!).“* (Lochman, 1997, s. 14)

Eva Večerková (2015, s. 11-12) vnímá svátky jako kulturní jev, který má dlouhé trvání. Dny svátků tvořily v rolnickém prostředí jasné časové body, ke kterým vznikaly lidové rčení a pranostiky. Práce na některé svátky byla omezoována, což vytvořilo čas na světské slavnosti.

V Sociologické encyklopedii je svátek popsán jako: *„Společensky (významný) den, protiklad dne všedního či pracovního. (Sociálně) sankcionizované rozčlenění plynoucího času mezi dny sváteční a dny všední je společným rysem nej-různějších kultur.“* (Keller, 2017)

Tradice

Definici tradice můžeme jednoduše vysvětlit na překladu slova tradice z latiny do češtiny. Latinské „traditio“ se dá přeložit do češtiny jako předávání či odevzdávání. I když definic pro tradici je více, tak jedno mají společné, a to je předávání poznatků a zkušeností starší generace, generaci mladší. Jedná se o odevzdání veškerého vědění, jazyka, vzorců chování a morálních hodnot. Tímto se zaručí uchování kulturního dědictví. Díky tomuto je určitá skupina lidí schopna udržet své tradice i do budoucnosti. Nejčastější formou předávání tradic byla ústní forma. V 19. století byly dokonce ústně předávané vědomosti, považovány jako stejně dobrý zdroj informací jako písemné prameny. Věřilo se, že ústní předávání mladším generacím bude v nezměněné podobě. Později bylo výzkumně dokázáno, že se ústně předané informace vlivem lidského faktoru postupně mění, ať už nechtěně či záměrnými zásahy. Analýza textů

dokázala, že tradované texty bývají měněny, např. přidáváním a odebíráním částí, i falšovány. (Tyllner, Holý, Brouček, Jeřábek, 2007, s. 1065)

Jiřina Langhammerová a Jakub Langhammer (2021, s. 46) popisují tradici jako hodnotu, která je v našem životě, aniž bychom si ji třeba uvědomovali. Objevuje se v podobě vzpomínky, slavnosti uspořádanou mimo domov, či naopak zažitý rituál. Z domácího prostředí se oslavují například Vánoce, nebo narození dítěte. Je to vše, co je plné kulturních odkazů, časových posloupností a místních jevů a úkazů.

Zvyk

Jedná se o chování, které je opakováno určitou skupinou. Díky tomu, že toto chování má svou historii, která se dokola opakuje, je tím považováno za správné (Tyllner, Holý, Brouček, Jeřábek, 2007, s. 1232).

V Sociologické encyklopedii je zvyk popsán následovně: *„Ustálený způsob vykonávání činností nebo myšlení, vzor chování rozpoznatelný v opakovaném, rutinním počínání. (Zvyk) vzniká častým opětováním určitého úkonu, které může být dobrovolné i vynucené, resp. dané okolnostmi. (...) Mohou být charakteristickými prvky dané kultury, projevem či transformací jejích hodnot, norem, institucí, mohou se spojovat v konfigurace typické pro danou kulturu, v kulturní vzory.“* (Vodáková, 2017)

2 Liturgický rok

Křesťanské svátky se začaly přirozeně tvořit se vznikem křesťanství. V průběhu dob se vyvíjely, až získaly tu podobu, kterou známe dnes. František Kunetka (1995, s. 9) a Vladimír Šiler (1995a, s. 9) ve svých dílech přehledně popisují postupný vznik církevního liturgického roku. Období starověku, přesněji čtvrté století můžeme považovat za začátek formování svátků, které jsou podobné těm dnešním. Nejvyšší ustálení podoby svátků proběhlo ve středověku, kdy byly potlačeny zbývající pohanské prvky. Až na přelomu středověku a novověku se objevuje termín církevní rok, označující komplex křesťanských svátků, které se cyklicky opakují každým rokem. Pro nynější dobu je typický upravený název liturgický rok.

Křesťanský kalendář

Křesťanství stejně jako jiná náboženství používá systém kalendáře k organizaci lidského života. Milan Salajka (1995, s. 7-9) se rozepisuje o pozorování změn v průběhu roku a jeho fázování. Počátek vnímání času je spojen s uvědoměním opakujících se fází na zemi i na obloze. Již v počátku lidstvo zaujalo střídání tmy a světla, tepla a zimy, růstové fáze přírody a v neposlední řadě také periodický pohyb objektů na obloze. Při sledování těchto jevů došlo k pochopení jedné časové jednotky, která trvala od jednoho východu slunce do druhého východu slunce a dostala název den. Den tvoří tu nejzákladnější jednotku pro tvorbu kalendáře. Ke dni se přidala druhá časová jednotka, měsíc, trvající od úplňku do následujícího úplňku. Podle fází měsíce byl odvozen i sedmidenní týden. Tyto prvotní úvahy daly za vznik základu pro kalendář. Kalendář nám pomáhá orientovat se v rocích, měsících, týdnech i dnech. V různých koutech světa se podoba kalendáře lišila svou periodizací. Kunetka (1995, s. 6-7) rozděluje kalendáře na lunární, solární a kombinaci lunárního a solárního, jenž se nazývá lunisolární. Náš gregoriánský kalendář patří do solárního typu, což pro nás znamená jeden přestupný rok za čtyři roky,

tedy třikrát budeme mít rok s 365 dny a pak jeden rok s 366 dny (Kunetka, 1995, s. 6-7). Začátek roku stanovený na 1. ledna máme více než 2000 let. Toto dávné uspořádání času v Římě přejal Gaius Julius Caesar a tím vznikl Juliánský kalendář, který byl dál přejímán středověkými národy v Evropě. (Langhammerová, 2004, s. 6)

Křesťané přejali stejně jako židé sedmidenní týden. Jako svůj svatý den si na rozdíl od židovské soboty a islámského pátku zvolili neděli (Šiler, 1995a, s. 13). Neděle je třetím dnem od ukřižování Ježíše Krista a zároveň dnem jeho vzkříšení. V začátcích dodržovali křesťané klid židovské soboty a svátost eucharistie slavili v sobotu večer nebo v neděli ráno před prací. Pozdější generace už židovskou sobotu vůbec neslavily, stejně jako křesťané z pohanického prostředí (Salajka, 1995, s. 106-107). V Novém zákoně je neděle zakotvena jako první den v týdnu (Matouš 28, 1nn; Lukáš 24, 1nn; Jan 20, 1nn). Ze starověkého kalendáře přejali křesťané vnímání začátku dne večerem, při východu první hvězdy na obloze. Tato skutečnost se v určité podobě zachovala dodnes, a proto některé svátky slavíme už večer předcházejícího dne. (Šiler, 1995a, s. 14)

3 Hlavní křesťanské svátky

V této kapitole jsou popsány všechny hlavní křesťanské svátky. Jsou zde popsány jejich liturgické oslavy v církvi, avšak u některých je rovněž přidána informace o zvycích, které mají pohanský původ. Tento přístup byl zvolen zejména pro svátky, u nichž je tato praxe běžná nejen na Kroměřížsku, ale i v jiných oblastech. Večerková (2015, s. 11) řeší transformaci pohanských svátků. Křesťanství převzalo některé z rituálů, které byly následně přepracovány, zatímco jiné úplně zakázány. Tyto změny vedly k proměně významů a začlenění nových svátků do kalendáře.

Podle Kunetky (1995, s. 11-21) jsou svátky rozděleny do sedmi období liturgického roku. Období jsou uvedena v chronologickém pořadí od doby adventní, doby vánoční, liturgického meziobdobí I, postní doby, velikonočního třídění, velikonoční doby a liturgického meziobdobí II.

3.1 Adventní doba

Advent vnímáme jako začátek církevního liturgického roku, období čekání na Spasitele. Tento čas chápeme jako čtyři po sobě jdoucí neděle, které se počítají od 26. listopadu do 24. prosince dopoledne. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, které se slaví vždy 25. prosince jako Boží hod vánoční. Liturgická barva připadá na fialovou, která je typická pro přípravná období hlavních svátků. Vavřínová (2002, s. 34) zmiňuje, že v první části období adventu (do 16. prosince) je zvykem sloužit mši, která se nazývá rorátní, jinak nazývaná roráty. Název je odvozen od slov počátečního zpěvu *Rorate*. Setkat se ještě můžeme s názvem mše andělská, který napovídá, že při mši se bude předčítat evangelium mluvícím o andělu, který předpověděl Panně Marii narození Ježíše (Vavřínová, 2002, s. 34). Salajka (1995, s. 117) uvádí tři světce, které si lidová tradice v období adventu přejala a vytvořila k nim specifické zvyky: svatou Barboru, Mikuláše a Lucii. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je

patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Zvykem je ulamovat větévký peckovin nebo zlatice převislé a nechat je ve váze vykvést. Dnem svatého Mikuláše je 6. prosince, ale slaví se již v předvečer, kdy člověk převlečený za biskupa obklopen postavou čerta a anděla zpytuje a odměňuje malé děti. Kvůli nedostatku ověřitelných zdrojů o jeho osobě však není svatý Mikuláš řazen do oficiálního seznamů světců. Svatá Lucie se slaví 13. prosince, přičemž tradice na tento svátek už upadly v zapomnění, ale stále se často používá pranostika v následujícím znění: „*Svatá Lucie noci upije, ale dne nepřidá*“ (Salajka, 1995, s. 116-117; Šiler, 1995b, s. 3-4). Typickým symbolem pro adventní čas je adventní věnec. Zelené chvojí a větvičky symbolizují živou přírodu, kruh znamená spojení mezi lidmi a Bohem a v neposlední řadě čtyři hořící svíce symbolizují světlo Ježíše Krista, které osvětluje každého člověka (Jan 8, 12nn). Svíčky se postupně zapalují, každou adventní neděli jedna. (Kunetka, 1995, s. 12; Šiler, 1995b, s. 3)

Slavnost neposkvrněného početí Panny Marie

Dne 8. prosince oslavujeme matku Boží, která byla počata bez prvotního hříchu, aby mohla porodit syna Ježíše Krista. Předmětem je víra, že Panna Marie byla uchráněna od prvotního hříchu už v době, kdy byla v břiše její neplodné matky Anny. (Adam, 1998, s. 202-203; Kirste et al., 2002, s. 46)

3.2 Vánoční doba

Vánoce trvají od večera 24. prosince (Štědrého večera) do 6. ledna. Mše slavené ráno 24. prosince patří podle liturgie ještě stále do adventní doby. První vánoční mši je tedy mše štědrovečerní. O slavení Vánoc a jejich významu píše německý liturgista Adolf Adam (1998, s. 122-126). Vánoce pro věřící znamenají svátek vykoupení z každé špatnosti a očištění od hříchů, hlavním svátkem je přitom Boží hod vánoční, který se slaví 25. prosince. Adam (1998, s. 122-123) zmiňuje tři hlavní vánoční mše, které začínají půlnoční mší už 24. prosince. Mše pastýřská je slavena 25. prosince, slaví se ráno a pak následuje

mše ve dne s názvem mše velká. Pro mši půlnoční je charakteristický úryvek z Bible o Kristově narození v Betlémě. Pojmenování mše pastýřské pochází z evangelia podle Lukáše o setkání pastýřů s dítětem v jeslích (Lk 2, 15-20nn). Název velké mše vychází z evangelia Jana: „*To je ten, o němž jsem řekl: Přichází za mnou, ale je větší, protože tu byl dříve než já.*“ (J 1, 1-18nn)

Štědrý den

Podle liturgie spadá Štědrý den ještě do období adventu a označuje se jako předvečer slavnosti Narození páně. Podle českého teologa Milana Salajky jsou Vánoce křesťanské svátky, které nejvíce zlidověly (Salajka, 1995, s. 118). Valburga Vavřinová (2002, s. 46-47) uvádí například zvyk držet po celý den půst jako oběť Bohu a poděkování za dar, jež nám byl seslán v podobě jeho Syna Ježíše Krista. Štědrý den by měl symbolizovat štedrost, bohatí by měli chudým rozdávat almužnu a děti by měly dostávat dárky. Dávání dárků v podobě, jaké známe dnes, se ustálilo až v 19. století (Vavřinová, 2002, s. 59-60). Dle Vavřinové (2002, s. 48) se u nás zvyk zdobení vánočního stromku objevuje také až v 19. století. Symbolizuje rajský strom, z něhož Adam a Eva pojedli zakázané ovoce a potom na jeho kmene byl ukřižován Ježíš Kristus. Tento den se v mnoha domácnostech staví betlém, připomínající rodnou vesničku malého Ježíška. Betlém je významné poutní místo ležící v Izraeli nedaleko hlavního města Jeruzaléma. V Betlémě se narodili král David a Ježíš Kristus (Salajka, 1995, s. 118-119; Vavřinová, 2002, s. 52-53). Na Štědrý den mají svátek Adam a Eva, patroni snoubenců (Vavřinová, 2002, s. 47). Z hlediska církve je 24. prosinec důležitý k tomu, aby večer začal slavností bohoslužby, protože centrem Vánoc je až 25. prosinec (Šiler, 1995b, s. 4).

Slavnost Narození Páně

Svátek Narození Páně neboli Boží hod vánoční se slaví 25. prosince. Věřící vnímají Vánoce jako čas oslavy Božího vtělení, tedy narození Ježíše Krista (Lk 2, 1-20nn; Kadeřávek, Salajka, 1982, s. 89). Právě 25. prosinec je zasvěcený

oslavě příchodu pravého vykupitele, syna Božího Ježíše Krista (Vavřínová, 2002, s. 16). O přesném datu Kristova narození se dlouho vedly spory a až v 7. století bylo datum přijato jako závazné. Vánoce jsou spojeny s dáváním dárků se symbolikou daru v podobě Ježíše Krista, který jsme dostali od Boha. U nás je zvykem obdarovávat se již v předvečer svátku (Vavřínová, 2002, s. 16-17, 123-127). Lochman (1997, s. 21-22) pojmenovává toto období jako čas rodiny a pocitu domácího krbu. Pro mnohé jsou Vánoce svátkem klidu domova a rodinného setkávání.

Sv. Štěpán

V návaznosti na Vánoce oslavujeme svaté mučedníky. Jedním z nich je i svátek svatého Štěpána, který se slaví 26. prosince. Štěpán byl kazatel, který byl kvůli svému následování Ježíše a šíření víry ukamenován za hradbami v Jeruzalémě. Jeho smrt viděl mladík, kterého známe jako velmi důležitého apoštola Pavla (Vavřínová, 2002, s. 127-129, 180-181; Večerková, 2015, s. 447). Štěpánovo mučednictví bylo dobrovolné a naplněné vírou (Sk 6, 8-10; 7, 54-60). V tento den je u nás zvykem navštěvovat své příbuzné a být v obklopení rodiny (Večerková, 2015, s. 448).

Sv. Jan

Sv. Jan Evangelista byl významným světce, apoštolem, autorem evangelia, tří listů a knihy Zjevení, někdy nazývané Apokalypsa (Večerková, 2015, s. 457), a jeho svátek se slaví 27. prosince. Tento světec seděl po boku Ježíšově při poslední večeři a jako první uvěřil v Ježíšovo zmrtvýchvstání (J 20, 2-8nn; Adam, 1998, s. 139). Tradicí je žehnání a podávání svatojánského vína. Na významu tomu přidává legenda o otráveném víně, které se Janovým požehnáním proměnilo ve víno neškodné. (Adam, 1998, s. 139-140; Večerková, 2015, s. 457)

Svátek betlémských neviňátek

Svátek betlémských neviňátek, vzpomínka na vyvraždění dětí v Betlémě nebo také svátek svatých Mládčátek je slaven 28. prosince. Stejně jako u sv. Štěpána se jedná o svátek mučedníků. Matoušovo evangelium popisuje útěk do Egypta a vyvraždění dětí krutým králem Herodesem Velikým v Betlémě (Mt 2, 13-18nn; Adam, 1998, s. 140). Tyto zabití děti jsou považovány za první mučedníky, kteří byli zabiti v souvislosti s pronásledováním kvůli Ježíši Kristu (Večerková, 2015, s. 459).

Nový rok

Nový rok se slaví 1. ledna. V církevních kalendářích se první leden uvádí jako svátek obřezání Páně. Je připomínkou toho, že křesťanství vzniklo z židovského náboženství, a také že Ježíš byl žid (Kirste et al., 2002, s. 47). Šiler (1995b, s. 7) se také zmiňuje o nové tradici, kdy papež vyhláší v tento den celosvětové modlitby za mír.

Slavnost Zjevení Páně

Zjevení páně, též nazývané Epifanie či Theofanie, se slaví 6. ledna. Tento den nese připomínku události, kdy se Ježíš Nazaretský zjevil jako syn Boží a ukázal se lidu (Vavřinová, 2002, s. 61-61). V evangeliu sv. Jana se můžeme dočíst o Ježíšově zázraku na svatbě v Káně, kde proměnil vodu na víno (J 2, 1-11nn). V Matoušově evangeliu je popsáno zjevení Ježíše, ke kterému došlo při příchodu mudrců, kteří byli vedeni hvězdou (Mt 2, 1-12nn). Za zmínku stojí Vondruška (1991, s. 45), který vysvětluje velmi známé Tři krále, které je zvykem slavit ve stejný den jako Epifanii. Svátek tří králů je přitom spíše lidového rázu. V evangeliu sv. Matouše se píše o mudrcích pocházejících z východu, kteří se v Betlémě klaněli a dávali dary v podobě zlata, kadidla a myrhy Ježíši Kristu (Mt 2, 1-12nn). Nicméně v Písmu se mluví o mudrcích, ne o králích. Také jména mudrců a ani jejich počet v Bibli zmíněn není. Zkratka K+M+B, kterou je zvykem psát na dveře obydlí je také nejasná. Vondruška (1991, s. 45)

zmiňuje významy tři. První domněnkou je ta, že jde o zkratku jmen Kašpar, Melichar a Baltazar. Druhý významem je zkratka požehnání, které je v češtině přeloženo jako: „*Kristus ať ti požehná příbytek*“ (Vondruška 1991, s. 45). Poslední význam vnímá zkratku jako čísla letopočtu začínajícího roku, který před zavedením juliánského kalendáře mohl začínat i 6. ledna. U nás je zvykem, aby duchovní spolu se třemi dětskými ministranty případně s dalšími lidmi obcházel domy, které poté požehná. Děti mají kostým a koledují. (Vondruška 1991, s. 45)

Po skončení svátku zjevení Páně následuje několik sérií neděl, než přijdou Velikonoce. Počet neděl závisí na brzkém či pozdním pohyblivém datu Velikonoc (Kadeřávek, Salajka, 1982, s. 94). Data Velikonoc bývají oznámena věřícím na tento svátek při bohoslužbě (Vavřinová, 2002, s. 145).

3.3 Liturgické meziobdobí I

Datum začátku prvního liturgického meziobdobí se v různých zdrojích liší. Šiler (1995b, s. 8) a Vondruška (1991, s. 45) uvádí začátek období na 7. ledna po svátku Zjevení Páně. Kunetka (1995, s. 15-16), Vavřinová (2002, s. 16) a Pokorný (1990, s. 116) popisují jako začátek období až neděli, kdy se slaví svátek Křtu Páně. První liturgické meziobdobí trvá do Popeleční středy. Popeleční středa má datum pohyblivé, připadá vždy na 46. den před Velikonocemi. Meziobdobí je část roku, která nepatří do Vánočního ani Velikonočního cyklu. Ladislav Pokorný (1990, s. 120-121) pojednává o této době jako neméně důležité. I v tomto období sledujeme Krista, jeho milost a životní moudra v jeho podobenstvích. Do popředí se dostávají oslavující neděle, na které až na vzácné výjimky nikdy nevyjdou žádné jiné slavnosti. Neděle má být sama o sobě svátkem.

Svátek Křtu Páně

Svátek Křtu Páně je slaven vždy v neděli po slavnosti Zjevení Páně. Tento den si připomínáme čas, kdy byl Kristus pokřtěn Janem Křtitelem v řece Jordán. Z nebes sestoupil Boží duch v podobě holubice a zvolal: „*Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.*“ (Mt 3, 13-17nn). Vavřínová (2002, s. 132) zmiňuje, že dříve se tento svátek slavil spolu se svátkem Zjevení Páně 6. ledna a až od druhé poloviny 20. století se jedná samostatný svátek.

Hromnice

Svátek Uvedení Páně do chrámu, nebo také Hromnice, je slaven 2. února, čtyřicátý den po Vánocích. V tento den je definitivní konec Vánoc a lidé odklízí poslední zbytky vánočního zdobení z domácností. Lidový název Hromnice je odvozen od svíček hromniček, které měly při bouřce ochraňovat kostely a domácnosti před blesky (Šiler, 1995, s. 8). Dle Lukášova evangelia Marie a Josef přinesli malého Ježíše do chrámu do Jeruzaléma. Plnili tím tehdejší Mojžíšův zákon, který prisuzoval prvorozeného chlapce Hospodinu. Marie tak musela přinést oběť Bohu v podobě dvou holoubat, nebo jednoho jehněte a jednoho holouběte. V chrámu je uviděl muž Simeon, který se zara- doval, protože poznal v Ježíši Hospodinova Mesiáše. (Lk, 2, 22-35nn)

Masopustní obdoba

Masopust je třídní období, které předchází období půstu. Je to čas radovánek a tancovaček. S liturgií nemá nic společného a pojí se spíše s lidovými předkřesťanskými zvyky (Šiler, 1995, s. 8-9, Vondruška, 1991, s. 48). Večerková (2015, s. 15, 32-33) popisuje širší pojetí masopustu jako období trvající už od Tří králů do Popelčnické středy. Celý tento dlouhý čas se pořádají bály, zabijačky, maškarní obchůzky, ale také probíhá příprava na práci na poli.

3.4 Postní doba

Další období se nazývá postní doba nebo také doba předvelikonoční, přípravná či velikonoční kající doba. Půst trvá 40 dní plus se do něj počítá šest neděl, které postní nejsou, dohromady tedy dává postní doba 46 dní (Šiler, 1995, s. 9). U šesti postních neděl se ustálila lidová jména: Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtelná a poslední je neděle Květná (Pokorný, 1990, s. 101). Postní doba je čas, kdy se křesťané připravují na nejdůležitější křesťanské svátky. Jak naznačuje název tohoto časového úseku, mnoho věřících dodržuje dobrovolný půst (Vavřinová, 2006, s. 33). Vavřinová (2006, s. 70) popisuje půst jako částečné či úplné zamezení jídla a pití nebo také odepření si sexuálních aktivit. Šiler (1995b, s. 9) vnímá půst spíše jako čas pokory než přehnaného hladovění. Půst by lidé měli praktikovat v soukromí, a ne to dávat najevo (Mt 6, 16-18nn). Postní doba vyzívá věřící k usilovnějšímu naslouchání Boha, modlitby a katechezi dospělých či pokřtění dosud nepokřtěných dětí (Příprava na velikonoční svátky a jejich slavení, 2001, s. 2-3).

Popeleční středa

Popeleční středa se od 6.-7. století považuje za začátek postní doby (Kunetka, 1995, s. 16). Tento den je zvykem udělovat při mši popelec. Adam (1998, s. 103) zmiňuje, že obřad udílení popelce může být vykonáno i mimo mši. Popelec je kříž z prachu popela, který je pokropený svčnou vodou. Popelový kříž se napíše věřícím na čelo. Věřící mají učinit pokání a lítost (Kirste et al., 2002, s. 49; Kunetka, 1995, s. 16). Myšlenka je založena na textu z knihy Kazatel: *„Vše spěje k jednomu místu, všechno vzniklo z prachu a vše se v prach navrací.“* (Kaz 3, 20). Je zvykem chodit křížovou cestu. Inspirací je pouť do Izraele. Místní křížové cesty jsou buď v místním městě či obci nebo také v interiéru kostela.

Sv. Valentin

Podle Večerkové (2015, s. 31) jde nejspíše o kněze a mučedníka sv. Valentina Římského, který je uctíván jako patron čisté lásky. Jeho svátek se slaví se 14. února, hlavně ve Francii a v Belgii jako symbol zamilovaných lidí. Do České republiky přišel zvyk slavit tento svátek a dávat květiny s čokoládou ve tvaru srdce v 90. letech minulého století díky médiím (Večerková, 2015, s. 31). Často svátek bývá zaměňován s uctíváním jiných světců se stejným jménem jako například s biskupem Valentinem z Terni v Umbrii či biskupem v Pasově a v Réciu (Večerková, 2015, s. 31).

Květná neděle Kristova utrpení

Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Vondruška (1991, s. 54) ve svém díle vysvětluje název Květné neděle podle květů. Kristus byl totiž v tento den při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi (J 12, 12-13nn). U nás byla palma nahrazena větvemi vrby jívy, jelikož se nejvíce podobaly olivovníkům zmiňovaných v Bibli. Vrbové větve jsou lidově nazývány kočičky kvůli chlupatým jehnědám (Vavřinová, 2006, s. 39). Květná neděle je šestou nedělí postní, kterou se otevírá Svatý týden jinak zvaný Velký či Pašijový týden. Ten je připomínkou posledních časů života a utrpení Ježíše Krista. (Vavřinová, 2006, s. 58)

Zelený čtvrtek

Zelený čtvrtek je připomínkou poslední večeře Ježíše s jeho apoštolů, která předcházela jeho ukřižování (Šiler, 1995, s. 12). V dopoledních hodinách se v katedrále koná jediná mše celé diecéze, při níž je vysvěcen posvátný olej (křížmo), který se využívá k dalším obřadům (Kunetka, 1995, s. 17). Přes den nezvoní zvony, ani na varhany se nesmí hrát. Nahrazují je různé řehačky a klapačky, ať už ty malé nebo i ty velké na trakařích (Vondruška, 1991, s. 55). Večerní mše je věnována poslední večeři Ježíšově (Šiler, 1995, s. 12).

Matoušovo evangelium mluví o obřadné večeři beránka a také Ježíšově tajemství eucharistie: „*Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.*“ (Mt 26, 17-28). Večerková (2015, s. 123) a Vondruška (1991, s. 55) ve své knize zmiňují velmi oblíbenou a dodnes velmi hojně vykonávanou lidovou tradici jíst v tento den něco zeleného, nejčastěji špenát, aby byl člověk po celý rok zdravý. Oblíbené je také pečivo s názvem Jidáš či Jidášek. Jeho tvar není úplně jasně daný, můžeme ho najít ve variantách preclíku, placky, závitku či smotaného provazu. Tvar provazu by měl symbolizovat provaz, na kterém se Jidáš Iškariotský oběsil. (Večerková, 2015, s. 124)

3.5 Velikonoční třídění

Velikonoční třídění jinak zvané triduum začíná od večerní mše slavené na zelený čtvrtek a končí v neděli o Zmrtvýchvstání Krista.

Velký pátek

Na Velký pátek je udržován smutek a nekoná se žádná mše, což je výjimečné. Je to z důvodu upozornění na tragickou událost, jíž je ukřižování Ježíše Krista (Vondruška, 1991, s. 56). Salajka (1995, s. 128) pojednává o tragédii Božího Syna. Ježíš byl vyslýchán a římským pilátem odsouzen k smrti ukřižováním, ukřižován byl po vyvedení na Golgotu v pátek ve tři hodiny odpoledne. V kostelech se umísťuje Boží hrob, na němž je umístěna monstrance v rouchu, okolo jsou svíce a nad hrobem visí socha mrtvého Ježíše (Vondruška, 1991, s. 56). Důležitým symbolem tohoto dne je kříž. Kříž je přinesen zahalený v rouchu a postupně je roucho sundáno za zpěvu: „*Hle, kříž, na kterém umřel spasitel světa.*“ (Vavřínová, 2006, s. 139). Věřící odpovídají: „*Klaníme se ti, pane Ježíši Kriste.*“ (Vavřínová, 2006, s. 139). Adam (1998, s. 74) popisuje Velký pátek jako den, kdy bychom měli být skromní a zdrženliví v jídle a pití.

Bílá sobota

V tento den si v době prvokřesťanské přicházeli lidé, též nazýváni katechumeni, pro křest, na který se dlouho připravovali. Díky tomu mohli spolu s ostatními věřícími prožít naplno svátek Vzkříšení (Salajka, 1995, s. 130). Poprvé od Zeleného čtvrtku znovu na oslavu Vzkříšení Páně v kostelích zní zvony a varhany. Název je odvozen od bílého roucha, které měli tito nově pokřtění lidé na sobě. (Šiler, 1995, s. 13) Den je věnován rozjímání a modlitbě u Kristova hrobu (Příprava na velikonoční svátky a jejich slavení, 2001, s. 20). Noc mezi Bílou sobotou a nedělí Božího Hodu se nazývá Velká noc nebo také Velikonoční noc. Je to čas, kdy se slaví velikonoční vigilie, všechny obřady této vigilie se přitom konají v noci. Žehná se oheň spolu s křestní vodou a věřící si připomínají čas, kdy Ježíš vstal z mrtvých (Vavřinová, 2006, s. 143). Vondruška (1991, s. 56-57) ve svém díle popisuje žehnání ohně či světla. Lucernatium je obřad při kterém se zpívají žalmy a zároveň se žehná oheň, kterým se zapálí velikonoční svíce nazývaná paškál. Paškálem se dále rozžihají svíce v rukou věřících. Vavřinová (2006, s. 144) a Večerková (2015, s. 131) pojednávají o významu Velikonoční svíce a světla jako o znamení vzkříšeného Krista. V Janově evangeliu se píše: *„Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka; to přicházelo do světa.“* (J 1, 9nn).

Neděle Zmrtvýchvstání Páně

Neděle Zmrtvýchvstání Páně je též nazývaná Boží hod velikonoční či Velikonoční neděle. Ráno je sloužena slavnostní mše s připomínkou vzkříšení Ježíše Krista. V Lukášově evangeliu se o vzkříšení píše: Prvního dne po sobotě, za časného jitra, přišly k hrobu s vonnými mastmi, které připravily. *„Nalezly však kámen od hrobu odvalený. Vešly dovnitř, ale tělo Pána Ježíše nenašly. A jak nad tím byly bezradné, stanuli u nich dva muži v zářícím rouchu. Zachvátil je strach a sklonily tvář k zemi. Ale oni jim řekli: Proč hledáte živého mezi mrtvými? Není zde, byl vzkříšen.“* (Lk 24, 1-6nn; Vavřinová, 2006, s. 145). Vondruška (1991, s. 57)

zmiňuje svěcení velikonočních jídel mez něž patří beránek, mazanec, vejce chleba a víno. Tato jídla splňují i praktický účel, protože po dlouhém období půstu je třeba žaludek připravit na pořádná jídla. Mazanec je dodnes velmi oblíbeným sladkým pečivem z kynutého těsta a má tvar bochníku s vyřiznutým křížem navrchu. Od 19. století je oblíbeným pečivem také beránek pečený ve formě, který nahrazuje skutečného beránka. (Večerková, 2015, s. 136)

3.6 Velikonoční doba

Velikonoce jsou mezi věřícími považovány za jedny z nejdůležitějších a nejstarších svátků, neboť připomínají klíčové události spojené s ukřižováním a následným vzkříšením Ježíše Krista (Frolcová, Strnad, 2001, s. 9). Velikonoční doba trvá od neděle Zmrtvýchvstání Páně a trvá dalších 49 dnů.

Velikonoční pondělí

Z církevního hlediska je tento den pouhým dozvukem nedělního Vzkříšení a neváží se k němu žádné liturgické úkony. Na tento den spadají oblíbené zvyky lidového původu (Šiler, 1995, s. 14). Jedním z nich je pletení pomlázky. Existuje několik lidových názvů pro pomlázku, na Moravě je běžné ji označovat slovem tatar spolu se šmigrusem. Večerková (2015, s. 164) rozebírá vznik slov šmigrus či jiných variant jako jsou například šmigrust, šmekustr, šmerkust či šmegrust. Jedná se o počestěné výrazy německého Schmeckostern, což by se dalo přeložit jako velikonoční prut. Muži a chlapci si z vrbového proutí upletou bič ozdobený mašlemi, kterým následně ošlehávají ženy, aby zůstaly mladé a plodné. Vavřínová (2006, s. 92) používá termín rituální omlazování. Dívky následně muže obdarovávají malovanými vajíčky.

Bílá neděle

Bílá neděle, nebo také Neděle bílých rouch či Neděle Božího milosrdenství, je první neděle po velikonocích. Název je odvozen od bílého roucha, které

nosili novokřtění po celý týden od Velikonoc a bílá neděle byla poslední den, kdy je měli na sobě. (Vavřínová, 2006, s. 95; Vondruška, 1991, s. 58)

Nanebevstoupení Páně

Svátek nanebevstoupení Páně má pohyblivé datum. Slaví se mezi 30. dubnem a 3. červnem, vždy ve čtvrtek čtyřicet dní po Velikonoční neděli. Tímto dnem se připomíná nanebevstoupení Ježíše Krista, jak je popsáno v knize Skutků apoštolů. Ježíš Kristus se před očima apoštolů na Olivové hoře v Jeruzalémě vznesl do nebes. (Sk 1,6-12nn)

Svatodušní svátky

Svatodušní svátky mají pohyblivé datum, pohybují se v období od konce května do půlky června. Do 20. století šlo o dva dny, neděli a pondělí. V průběhu času se pondělí vytratilo a církevně důležitá zůstala pouze svatodušní neděle. Pondělí se na rozdíl od jiných zemí, kde se jedná dokonce i o státní svátek, uchovalo pouze v duchu lidových zvyků. Příkladem může být stavění máje či jízda králů. (Langhammerová, 2004, s. 129)

Slavnost Soslání Ducha svatého

Slavnost Soslání Ducha svatého též nazývaná jako Boží hod svatodušní či lidově Letnice, Padesátnice a Rozálie. Jedná se o den, který nastává padesát dní po oslavě Zmrtvýchvstání Páně a deset dní po oslavě Nanebevstoupení Páně. Zároveň znamená ukončení Velikonoc. Každá neděle v tomto období padesáti dní má svůj specifický název a obsah mší je určen podle textů z evangelíí. Bohoslužba je slavnostního rázu, jelikož svatodušní doba je považována za třetí nejdůležitější po Velikonocích a Vánocích (Šiler, 1995b, s. 15). Podle biblického vyprávění se v tento den seslal Duch svatý na apoštoly a oni zvěstovali evangelium. Tento okamžik také symbolizuje Boží pokoj, který umožňuje lidem si porozumět i přes rozdílné kultury a národní jazyky. (Sk 2, 1-47nn)

3.7 Liturgické meziobdobí II

Liturgické meziobdobí II navazuje na liturgické meziobdobí I, které bylo přerušeno Popeleční středou. Liturgické meziobdobí II začíná v pondělí, které následuje po svatodušní neděli. (Adam, 1998, s. 153)

Slavnost Těla a Krve Páně

Slavnost Těla a Krve Páně, nebo také svátek Božího těla, je pohyblivý svátek, který se slaví ve čtvrtek v rozmezí od 21. května do 24. června. Odvíjí se od data Božího hodu svatodušního, slaví se vždy jedenáct dní po tomto svátku. Večerková (2015, s. 235) zmiňuje rozmach kultu oltářní svátosti ve 12. století jako souvislost pro vznik tohoto svátku. Vondruška (1991, s. 66) rozebírá události vidění augustiniánské řeholnice sv. Juliány, které souvisí se vznikem svátku. Sv. Julie měla v roce 1209 v Lutychu opakované vidění, kde ji Bůh vyzval, aby byl zaveden svátek ke cti Nejsvětější svátosti. Zjeven jí byl zářivý měsíc s jednou černou částí, která znamenala chybějící svátek eucharistie (Adam, 1998, s. 163). Podporu získala u papeže Urbana IV., který v roce 1264 ustanovil tento svátek pro celou církev (Adam, 1998, s. 163; Vondruška, 1991, s. 66.). I když se svátek sv. Julie dříve hojně slavil a byl dokonce i státním svátkem, nyní se slaví jen velmi střídmě v prostorách kostela (Večerková, 2015, s. 239-240).

Sv. Ludmila

Sv. Ludmila se slaví 16. září a dle českého kalendáře na tento den připadá svátek českého jména Ludmila. Sv. Ludmila je patronkou české země a první českou mučednicí (Salajka, 1995, s. 79; Vondruška, 1991, s. 30). Spolu s knížetem Bořivojem byla pokřtěna slovanskými misionáři. Vychovávala českého knížete sv. Václava k novému pohledu na křesťanský život (Vlček, 1995, s. 27). Byla zavražděna na hradě Tetín roku 991. (Salajka, 1995, s. 79; Vondruška, 1991, s. 30)

Slavnost Všech svatých

Slavnost Všech svatých se slaví 1. listopadu a slouží jako připomínka zemřelých světců a mučedníků. Tento svátek je pevně spjatý s Památkou zesnulých, také zmiňovaném pod známějším názvem Dušičky. Mylně bývají spojovány, ačkoliv nejsou zcela stejné. Přesto však sdílejí mnoho společného (Richter, 1996). Pro slavnost Všech svatých nejsou žádné speciální zvyky na rozdíl od Dušiček, kde je lidovým zvykem zapalovat svíce na hrobech, které měly chránit před duchy mrtvých (Kirste et al., 2002). Na rozdíl od slavnosti Všech svatých, Dušičky si připomínají zemřelé, kteří jsou v očistci, nikoli světce a mučedníky. Lidově se traduje, že duše v očistci mají tento den možnost si odpočinout od věčných muk. Slavnost má úlohu projevení úcty a vzpomínky na ty kteří už nejsou mezi námi. (Vondruška, 1991)

4 Umístění tématu křesťanských svátků a tradic v předmětu Výchova k občanství

V této kapitole bude téma křesťanských svátků a tradic zařazeno do vzdělávací oblasti kurikulárního dokumentu Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) a následně bude probrán výchovný aspekt tohoto tématu.

Vzdělávací obor Výchova k občanství patří spolu s Dějepisem do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, znalosti a dovednosti získané z této oblasti spočívají v aktivním zapojení žáka do demokratické občanské společnosti. Vzdělávání v této oblasti má za cíl seznámit žáky s historickými, sociálními a kulturními aspekty lidského života. Nedílnou součástí vzdělávání je prevence rasismu, xenofobie a extremismu, podpora respektování lidských práv, podpora rovnosti mezi muži a ženami a výchova k respektu a ochraně životního prostředí a kulturního dědictví. (RVP ZV, 2021, s. 56)

Výchova k občanství je vzdělávací obor, který nabízí možnost k poznání sebe sama a porozumění osobnostem ostatních lidí, ať už se jedná o pochopení vlastního chování či chování druhých v různých situacích. Učí žáky o ekonomickém prostředí a pomáhá jim v lepší orientaci ve světě financí. Podporuje u žáků rozvoj, politického, právního a občanského povědomí, posiluje jejich mysl o osobní i občanskou odpovědnost a motivuje k aktivní účasti na demokratické společnosti. (RVP ZV, 2021, s. 56)

Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost dle RVP ZV (2021, s. 57) se téma křesťanských svátků a tradic dá realizovat v následujících očekávaných výstupech:

„rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře“

„odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promýšlení jejich souvislosti a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase“

„hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku“

„utváření pozitivního hodnotového systému opřené o historickou zkušenost“

„rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti“

„úctě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům; k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem (zvláštnostem) lidí, skupin i různých společenství“

„utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí, k rozvíjení realistického sebepoznávání a sebehodnocení, k akceptování vlastní osobnosti i osobnosti druhých lidí“

„uplatňování vhodných prostředků komunikace k vyjadřování vlastních myšlenek, citů, názorů a postojů, k zaujímání a obhajování vlastních postojů a k přiměřenému obhajování svých práv“

Na tomto místě budou stručně probrány výchovné aspekty aspekt zařazování témat křesťanských svátků a tradic do školní výuky. Je vhodné, aby školy zařazovaly tato témata do výuky jako součást kulturního vzdělávání, což je podpořeno i návrhy učebních plánů, neboť zdůrazňují význam vzdělávání žáků o různých kulturních a náboženských tradicích.

Oslavy svátků a tradic mají pro žáky výchovný význam. Zejména posilují respekt k různorodosti a kulturnímu bohatství, podporují kulturní identitu a uvědomění si tradic. Dále umožňují žákům objevovat a ctít rozmanité kultury, etnické a náboženské skupiny. To je klíčové pro jejich individuální růst a schopnost porozumět a spolupracovat s lidmi z různých prostředí.

Křesťanské svátky a tradice představují nepostradatelnou součást kulturního dědictví mnoha společností, včetně té naší. Je tedy vhodné, aby žáci měli možnost se s nimi seznámit a porozumět jejich významu. Svátky a tradice jsou spojeny s určitými hodnotami, jako je láska, soucit, štědrost a respekt. Žáci se skrz ně učí těmto hodnotám. Křesťanské svátky mají také náboženský rozměr, který může pomoci žákům lépe porozumět etickým otázkám a morálním hodnotám.

5 Oslavy svátků a udržování tradic na Kroměřížsku

Následující kapitola bude zaměřena na oblast Kroměřížska a představí udržování svátků a tradic v této oblasti v místních institucích. Tyto instituce se zaslouhují o zvyšování povědomí o křesťanských svátcích a o udržování tradic v této oblasti. Nejdříve je třeba charakterizovat tento region.

Okres Kroměříž spadá do Zlínského kraje. Rozlohou i počtem obyvatel se jedná o nejmenší okres tohoto kraje, ke 31. 12. 2022 bylo v okrese zapsáno 104 522 obyvatel. Okres Kroměříž se nachází na severozápadě Zlínského kraje a hraničí se všemi ostatními okresy v tomto kraji, s okresem Vsetín, Zlín a s okresem Uherské Hradiště. Území je hlavně nížinaté, ale místy přechází v pahorkatinu. Okresem protéká řeka Morava, do níž ústí menší říčky jako jsou Rusava, Haná, Kotojedka a Moštěnka. (Český statistický úřad a)

Kroměříž je okresním městem a zároveň obcí s rozšířenou působností s pověřeným obecním úřadem. Pod správu Kroměříže jako okresního města spadá 79 obcí plus dalších 46 obcí jako obce s rozšířenou působností (Město Kroměříž a). Město je známé pro své historické památky, školy a kulturní život (Český statistický úřad a). V Kroměříži se nachází Arcibiskupský zámek, který byl spolu se dvěma zahradami v roce 1998 zapsán na listinu světového dědictví UNESCO. (Město Kroměříž b)

Významné místo pro věřící tvoří Svatý Hostýn, významné mariánské poutní místo s bazilikou Nanebevzetí Panny Marie. Svatý Hostýn patří do Olomoucké arcidiecéze, do děkanátu Holešov (Český statistický úřad a). Velmi navštěvovaná je místní křížová cesta architekta Dušana Jurkoviče s mozaikami. Cesta obsahuje třináct zastavení tvořených hlavně otevřenými kaplemi s oltáři a obrazy. (Kroměřížsko, c2024)

A nyní už ke zmíněným institucím. Na Kroměřížsku se udržování tradic spojených s křesťanstvím věnují především čtyři hlavní instituce, jimiž

jsou Muzeum v přírodě Rymice, Muzeum Kroměřížska a dvě církevní školy, Církevní základní škola v Kroměříži a Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži.

Muzeum v přírodě Rymice

Muzeum se nachází v obci Rymice v okrese Kroměříž. Jedná se o vesnickou památkovou rezervaci prezentující zaniklý způsob života, která spadá pod správu Muzea Kroměřížska. Muzeum se skládá z autentických obydlí s doškovými střechami hanáckých zemědělců a řemeslníků. Příkladem může být dílna sedláře, dílna kováře, vybavená nářadím a výhní či větrný mlýn dovezený z nedalekých Bořenovic (Český statistický úřad b). Vesnické domy byly zrekonstruovány pro muzejní účely v 70. letech 20. století (Obec Rymice, c2024). Muzeum není otevřeno po celý rok, ale funguje sezonně, hlavní provoz má od června do srpna. Muzeum kromě prohlídky celého areálu s průvodcem a čtyřmi trvalými expozicemi nabízí množství akcí, které se konají po celý rok. Akce jsou vázány na roční období či jsou zaměřené na určité téma. Pro školy muzeum nabízí speciální lektorské programy například Včelařství aneb Rojení v Rymicích nebo Voňavá kouzla v Rymicích.

Hlavními svátky, které se v muzeu slaví, jsou Vánoce a Velikonoce. Na Velikonoce jsou pořádány speciální velikonoční prohlídky spolu s ukázkami výroby kraslic s tvořivými dílnami pro děti. Aktivity jsou zaměřené na tematiku jara, postní doby a velikonoční doby. Mezi hlavní činnosti patří ukázky pletení pomlázky, zdobení kraslic, ochutnávky svátečního pečiva a přednášky o tradicích. I vánočním svátkům se muzeum ve velké míře věnuje. Přímo v dobových domech probíhají ukázky přípravy tehdejších Hanáků na advent či vánoční svátky. Mnoho tradic a zvyků je připraveno k vyzkoušení na vlastní kůži. V prosinci je pořádán Vánoční jarmark, na kterém regionální výrobci nabízí své rukodělné výrobky. (Muzeum Kroměřížska, c2024 a)

Muzeum Kroměřížska

Muzeum Kroměřížska se nachází na hlavním Velkém náměstí v Kroměříži. Založeno bylo v roce 1933 a pro veřejnost otevřeno o rok později. Muzeum spravuje také výše popsané Muzeum v přírodě Rymice a větrný mlýn u Velkých Těšan. Mlýn je od roku 2014 vyhlášen za národní kulturní památku, celý je vytvořen ze dřeva a dá se otáčet okolo své osy podle směru větru (Muzeum Kroměřížska, c2024 b). Ke speciálním příležitostem a svátkům jsou v muzeu nabízeny různé výstavy, přednášky s besedami a tvořivé dílny pro školy (Město Kroměříž c). Muzeum disponuje také vlastní odbornou knihovnou a studovnou. Knihovna se zaměřuje na oblast historie, archeologie, dějin umění, architektury, numizmatiky, národopisu, vlastivědy, přírodovědy a regionální literatury. Instrukce se zaměřuje na péči o muzejní sbírky včetně děl slavného kroměřížského rodáka Maxe Švabinského. Edukační oddělení připravuje programy pro školy i veřejnost. Pedagogům jsou nabízeny možnosti rozšíření a doplnění výuky, jelikož muzeum vychází z rámcových a školních vzdělávacích programů. Programy jsou vhodné pro mateřské, základní i střední školy. Muzeum se zaměřuje také na svátky Vánoc a Velikonoc. Pro obě sváteční období je vytvořena dílna, kde si školáci vytváří originální výrobky provázané s tematikou svátku. Na Velikonoc v roce 2022 byla představena tematika kraslic jako symbolu vzkříšení nového života a bylo ukázáno mnoho různých technik zdobení vajec od barvení cibulí, gravírování, rytí, škrábání, drátkování, technika madeiry po typické hanácké barvení což je aplikace slámy na skořápku a vejce obarvené na černo což představuje symboliku černé úrodné půdy.

Církevní základní škola v Kroměříži

Církevní základní škola v Kroměříži byla založena Arcibiskupstvím Olomouckým v roce 1998. Škola poskytuje ročníky od první do deváté třídy. První stupeň a školní družina sídlí v budově na Velkém náměstí, druhý stupeň

sídlí v budově Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži poblíž. Ve škole se učí podle programu Naše cesta. Křesťanská výchova prostupuje celým učebním plánem. Ve škole působí řádové sestry spolu s kněžími a školní bohoslužby se konají pravidelně jednou týdně v kostele Panny Marie. (Církevní základní škola v Kroměříži a)

Škola dlouhodobě spolupracuje s farnostmi, městem Kroměříž i s jinými veřejnoprávními institucemi. Škola se účastní jako spolupřátel kulturních akcí pro širokou veřejnost v Kroměříži. Společně s farností jsou pořádány misijní jarmarky, Velikonoční a Vánoční vyrábění, Tříkrálové koledování pro charitu a projekt Papežské misijní jídlo. Projekt papežské misijní jídlo poukazuje na Světový den misií, kdy se věřící modlí a přispívají do fondu například přes Papežské misijní dílo šíření víry. Tento fond koordinuje charitativní, katechetické a vzdělávací aktivity (Papežská misijní díla, c2012-2024). Poslední ročník ve škole projekt probíhal tak, že zaměstnanci dobrovolně napekli různé druhy dobrot a pochutin, které následně věnovali do školního jarmarku. Studenti dobroty s pochutinami prodávali o přestávkách ve vestibulu školy. Sběrka ještě pokračovala v rámci studentské mše svaté, která se konala v kostele sv. Jana Křtitele. Vybrané peníze vždy putují na charitativní účely, které škola sama vybere. (Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži b)

V adventním a vánočním čase škola pořádá mnoho aktivit zaměřených na tato období. V době adventu se v kostele Panny Marie svítí věnce, v prostorách druhého stupně probíhá jarmark s vlastnoručně vyrobenými domácími výrobky či probíhají adventní roráty v kapli sester na Malém Valu. V adventním období v roce 2023 byla v podloubí základní školy k vidění dekorace betléma, připomínající vesničku malého Ježíše Krista. Na Velkém náměstí v Kroměříži se tradičně koná akce Živý betlém, ve kterém vystupují žáci školy v kostýmech, aby připomněli narození Ježíše Krista. V domově pro

seniory na Riegrově náměstí žáci tradičně zpívají koledy. V období masopustu probíhá na prvním stupni projektový den slavený v karnevalových maskách. V rámci projektového dne jsou probírány zvyky a tradice tohoto období a současně probíhá příprava na postní období spolu se sběrem poštovních známek pro misie. Sběr je spojen se soutěží, každá třída spolu soutěží o to, kdo nasbírá nejvíce vystřižnutých poštovních známek. Nasbírané známky jsou následně poslány na filatelistické zpracování a prodej a takto získané peníze jsou školou věnovány vybraným misionářům. (Církevní základní škola v Kroměříži b)

Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži

Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži je církevní všeobecné gymnázium, které je zřizováno Arcibiskupstvím Olomouckým. Od roku 1911 se jedná o veřejné gymnázium, předtím škola sloužila k přípravě chlapců na další teologická studia v podobě malých seminářů. Škola nabízí šestileté a čtyřleté studium ukončené maturitou. Přijímání jsou žáci věřící i nevěřící, nicméně v učebním plánu se nachází povinná výuka náboženství. (Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži a)

Hlavním duchovním zázemím a organizátorem akcí, které slouží i veřejnosti, je Pastorační centrum Pod Věží. Momentálně v roce 2024 je tým tvořen spirituálem Paterem Petrem Káňou, bratrem jáhnem Václavem Slivkou a dvěma pastoračními asistentkami Ing. Marií Kvapilíkovou a Mgr. Petrou Slámkovou. Pro studenty nabízí přípravu ke svátostem a mnoho dalších duchovních aktivit během liturgického roku. Příkladem může být živý růženec, adventní a postní aktivity, sbírky pro potřebné, duchovní obnovy, poutě a večery chval.

Pro veřejnost jsou nabízeny přednášky na různá křesťanská témata, duchovní obnovy a vánoční program pro žáky na základní škole. O tento vánoční program se stará pastorační centrum. Poslední ročník se věnoval tématu prožívání Vánoc každý den. Hlavní myšlenka programu se nesla v duchu dělání

radosti druhým lidem každý den, nejen o Vánocích. Těsně před velikonočním obdobím tradičně škola pořádá postní křížovou cestu školou i městem pro veřejnost.

V rámci sociálních sítí škola provozuje popularizační stránku „agkm_inspiration“ (tj. inspirace, AGKM je oficiální zkratkou gymnázia), která nabízí návrhy k prožití svátků celého liturgického roku a pozvánky na duchovní události. Typy jsou různorodé, příkladem jsou tematické úkoly, modlitby, pozvánky na přednášky, mše a různá posezení s duchovními představiteli. V postním období roku 2024 byla možnost si nechat zasílat „postní kapky“, tj. krátké inspirace Božího slova zasílané prostřednictvím aplikace, e-mailu nebo sms po celé postní období. Každý den jsou také v rámci krátkých příspěvků (tzv. stories) na síť Instagram přidávány úryvky z Bible.

Slavnost Všech svatých neboli Dušičky mohou studenti oslavit zpovědí, mší svatou či společně navštívit hřbitov a pomodlit se za zemřelé. Adventní čas na škole nabízí mnoho aktivit. Tradičně probíhají návštěvy pacientů Nemocnice Milosrdných sester na Malém Valu, kde studenti v rámci dobrovolnictví zpívají koledy na nemocničních pokojích. Další adventní aktivita zahrnuje papírové hvězdy jako odměnu za splnění úkolu, který si člověk vylosuje z ošatky, ve vestibulu školy. Úkol je napsán na papírku ve tvaru hvězdy, kterou je možné po splnění zavěsit na vánoční strom umístěný ve školní kapli. Slaví se i příchod tří králů, a to na internátním ubytování gymnázia, nazývaném domov mládeže. Školní kaplan nejdříve žehná pokoje s pomocí modlitby a poté chlapci převlečení za tři krále obcházejí jednotlivé pokoje a jako upomínku nechávají tradiční podpis K+M+B 2024 na dveřích. Tato aktivita má navíc významu charitativní sbírky. Škola v průběhu roku nabízí mnoho křesťanských poutí, ať už vázaných na osobu určitého svatého, svátek či období liturgického roku.

6 Praktická část

Praktická část navazuje na teoretickou část a představuje dva pracovní listy, které obsahují množství různorodých úkolů. Cílem praktické části bylo nabídnutí pracovních listů kroměřížským institucím zmiňovaných výše v práci. Všechny tyto instituce se snaží uchovávat a předávat dalším generacím křesťanské tradice a zvyky. Většina z nich totiž vytváří programy pro školy, kde by mohly zde prezentované návrhy úkolů využít.

Církevní základní škola zareagovala velmi pozitivně na to, že byl pro ně zpracován pracovní list, který pokrývá celý liturgický rok, a dokonce požádala o pracovní list na přání s tématem svátku sv. Ludmily. Jako církevní škola slaví den Církevního školství, kdy nemají klasickou výuku, ale celý den plní úkoly k úctě sv. Ludmily, jelikož se slaví 16. září, v den památky sv. Ludmily.

Praktická část obsahuje dva pracovní listy, které jsou plné návrhů na cvičení. Ke každému cvičení je napsán návrh, jak s cvičením pracovat či jak bylo cvičení zamýšleno. Pedagog si může z jednotlivých cvičení vybrat, které se mu do hodiny hodí a založit na nich svou vyučovací hodinu. Pedagogové mohou pracovní listy využít, aby žákům rozšířili znalosti, pomohli jim k porozumění významu svátků a tradic a zároveň je podpořili ve schopnosti reflektovat vlastní hodnoty a postoje.

Jeden pracovní list obsahuje prázdné části a je určen pro žáky. Druhý je vyplněný a je určen jako podklad pro učitele. Téma první hodiny je zaměřené na křesťanské svátky celého liturgického roku. Druhé téma je úzce zaměřené na oslavu svátku sv. Ludmily.

6.1 Pracovní list č. 1: Liturgický rok

V této části budou popsána jednotlivá cvičení, která se týkají liturgického roku. Hodina je speciálně utvořena pro kroměřížské instituce, ale využít ji může jakýkoliv jiný vyučující jako podpůrný materiál do výuky Výchovy k občanství.

Úkol č. 1

Toto cvičení (obrázek 1) je zamýšleno jako rozechřívací, aby pedagog zjistil, jaké znalosti žáci mají. Žáci vyplní všechny symboly, které je napadnou k daným obdobím. Pro kontrolu může učitel napsat na tabuli čtyři období liturgického roku, kterými jsou adventní, vánoční, postní a velikonoční doba, kdy děti pak mohou zapisovat pojmy na tabuli. Pro ně nové pojmy si mohou do cvičení dopsat.

Úkol 1 Vypiš symboly, které se k danému období hodí.

Adventní doba	Vánoční doba	Postní doba	Velikonoční doba
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Úkol č. 1 Vypiš symboly, které se k danému období hodí. |

Adventní doba	Vánoční doba	Postní doba	Velikonoční doba
adventní věnec	Ježíš v jesličkách	popelec	pomlázka
čtyři svíčky	betlém	půst	Ježíš na kříži
fialová barva	vánoční strom		kraslice
	štedrovečerní mše		kočičky
	svatá		setkání s rodinou

Obrázek 1: Úkol č. 1 a řešení

Úkol č. 2

Tento úkol (obrázek 2) je koncipován tak, aby ho po vyplnění mohli žáci použít jako zápis. V textu chybí pár důležitých informací, kteří žáci musí doplnit, aby zápis měli kompletní. Úkol je navržen tak, aby vyučující mohl vést

výklad a zároveň mohl komunikovat s žáky a ptát se jich na jejich zkušenosti a prožitky s touto částí liturgického roku.

Zápis + úkol č. 2: Adventní doba

Adventní doba trvá ..... po sobě jdoucí neděle a končí 24. prosince na Štědrý večer. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, který se slaví vždy 25. prosince, kdy se slaví svátek s názvem ..... V tomto období slaví svátek tři svatí. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Svatý Mikuláš má svátek ..... Mikuláš převlečený za biskupa je doprovázen andělem a čertem. Tito tři obcházejí domácnosti s dětmi už 5. prosince v předvečer svátku sv. Mikuláše. Svatá ..... se slaví 13. prosince. Je s ní spojená následující pranostika: Svatá ..... noci upije, ale dne nepřidá.

Adventní doba

Adventní doba trvá 4 po sobě jdoucí neděle a končí 24. prosince na Štědrý večer. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, který se slaví vždy 25. prosince, kdy se slaví svátek s názvem **Boží hod vánoční/Slavnost Narození Páně**. V tomto období slaví svátek tři svatí. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Svatý Mikuláš má svátek **6. prosince**. Mikuláš převlečený za biskupa je doprovázen andělem a čertem. Tito tři obcházejí domácnosti s dětmi už 5. prosince v předvečer svátku sv. Mikuláše. Svatá **Lucie** se slaví 13. prosince. Je s ní spojená následující pranostika: Svatá **Lucie** noci upije, ale dne nepřidá.

Obrázek 2: Úkol č. 2 a řešení

Úkol č. 3

V úkolu č. 3 (obrázek 3 na další straně) žáci dle nápovědy určují, o jaké osobnosti se jedná. Zároveň mají v pracovním listu obrázek svitku, který jim poradí, co znamená slovo myrha, které nemuseli předtím znát.

Úkol č. 4

V úkolu č. 4 (obrázek 4) se žáci zamýšlí nad tradicemi a zvyky. Každý ve třídě může mít se slavením svátků rozdílné zkušenosti a cílem tohoto cvičení je rozšířit povědomí o různých rodinných podobách slavení adventní a vánoční doby. Po skončení může učitel žáky vyzvat, aby se podělili se svými zkušenosti (obrázek 5). V pravém rohu pracovního listu se opět nachází obrázek svitku, který tentokrát připomíná důležitá data tohoto období.

Úkol č. 3 Kdo jsme? Podle následujících nápověd hádej, kdo jsme.

Jsme mudrci z východu.

Přišli jsme do Betléma se poklonit Králi.

Přinesli jsme mu tři dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Slavíš nás 6. ledna.

Myrha=modrozelená pryskyřice, která má silnou vůni. Přidává se do mastí a parfémů.

Kdo jsme? .....

Jsme mudrci z východu.

Přišli jsme do Betléma se poklonit Králi.

Přinesli jsme mu tři dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Slavíš nás 6. ledna.

Myrha=modrozelená pryskyřice, která má silnou vůni. Přidává se do mastí a parfémů.

Kdo jsme? **Tři králové**

Obrázek 3 Úkol č. 3 a řešení

Úkol č. 4 Tradice a zvyky jsou předávány z generace na generaci. Každá rodina může vánoční čas slavit trochu jinak. Vypiš tradice nebo zvyky, které se dodržují u vás doma nebo ve tvé obci či kraji.

Adventní doba a Vánoční doba
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Důležitá data k zapamatování:
Boží hod vánoční 25. prosinec
Svátek sv. Štěpána 26. prosinec
Tři králové 6. leden

Adventní doba a Vánoční doba
vytváření adventního věnce
křížová cesta městem
návštěva domova pro seniory
zpívání koled
přinesení krmiva pro psy a kočky v útulku
zdobení stromečku
Štědrovečerní mše
návštěva rodiny
rozbalování dárků

Důležitá data k zapamatování:
Boží hod vánoční 25. prosinec
Svátek sv. Štěpána 26. prosinec
Tři králové 6. leden

Obrázek 4: Úkol č. 4 a řešení

Obrázek 5: Diskuse k úkolu č. 4

Úkol č. 5

Úkol č. 5 (obrázek 6) je na stejném principu jako úkol č. 2, pouze s tím rozdílem, že je zaměřen na postní dobu. Žáci doplňují vynechaná slova do textu, který může sloužit jako zápis.

Zápis + úkol č.5: Postní doba

Půst trvá 40 dní plus šest neděl, které postní nejsou. Dohromady dává postní doba ..... dní. U šesti postních neděl se ustálila lidová jména. Názvy neděl jsou Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtečná a poslední je neděle ..... Mnoho lidí dodržuje v toto období dobrovolný ..... Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Kristus byl při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi. U nás byla palma nahrazena .....

Půst trvá 40 dní plus šest neděl, které postní nejsou. Dohromady dává postní doba **46** dní. U šesti postních neděl se ustálila lidová jména. Názvy neděl jsou Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtečná a poslední je neděle **Květná**. Mnoho lidí dodržuje v toto období dobrovolný **půst**. Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Kristus byl při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi. U nás byla palma nahrazena **kočičkami**.

Obrázek 6: Úkol č. 5 a řešení

Otázky č. 1, 2, 3 a 4

V pracovním listu se také nachází série otázek (obrázky 7, 8, 9 a 10).

Otázky č. 1 a 3 mohou být rozvinuty k diskusi ve třídě.

Otázka č. 1 Lidé by měli před Velikonocemi držet půst. Víš, od čeho se nejčastěji lidé postí?

.....

Otázka č. 1 Lidé by měli před Velikonocemi držet půst. Víš, od čeho se nejčastěji lidé postí?

jídlo, sladké nápoje, káva, videohry, sociální sítě

Obrázek 7: Otázka č. 1 a odpověď

Otázka č. 2 Na obrázku vidíš kočičky. Z jakého stromu kočičky pochází? Zakroužkuj.

a) vrba jíva b) jabloň c) bříza d) javor mléč

a) vrba jíva b) jabloň c) bříza d) javor mléč

Obrázek 8: Otázka č. 2 a správná odpověď

Otázka č. 3 Pro pomlázku existuje mnoho jiných variant názvu. Znáš nějaký?

.....
.....

Otázka č. 3 Pro pomlázku existuje mnoho jiných variant názvu. Znáš nějaký?

Tatar, karabáč, šmigrus, šmigrust, žila

Obrázek 9: Otázka č. 3 a správné řešení

Otázka č.4 Zakroužkuj správnou definici slova popelec.

křížek na čele z popela

miska na popel

květina s bílými květy

křížek na čele z popela

miska na popel

květina s bílými květy

Obrázek 10: Otázka 4 s řešením

Úkol č. 6

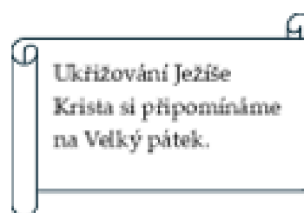
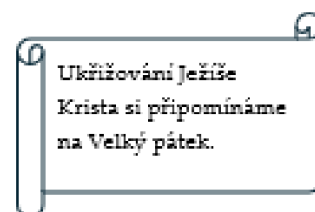
K pomoci vysvětlení Biblického příběhu o ukřižování Ježíše Krista může sloužit úkol č. 6 (obrázek 11). Smyslem úkolu je seřadit věty do správného pořadí. Na pravé straně pracovního listu se nachází již známý obrázek svitku, který může pomoci k zapamatování času, kdy si ukřižování Ježíše Krista připomínáme.

Úkol č. 6 Seřad' Biblický příběh do správného pořadí.

Ukřižování Ježíše Krista

- Ježíš umírá na kříži.
- Ježíš bere na sebe kříž.
- Ježíš vstal z mrtvých.
- Ježíš je přibit na kříž.
- Pilát odsoudil ke smrti Ježíše.
- Tělo Ježíše je do hrobu uloženo.
- Ježíš padá pod křížem.

1. Pilát odsoudil ke smrti Ježíše.
2. Ježíš bere na sebe kříž.
3. Ježíš padá pod křížem.
4. Ježíš je přibit na kříž.
5. Ježíš umírá na kříži.
6. Tělo Ježíše je do hrobu uloženo.
7. Ježíš vstal z mrtvých.

Obrázek 11: Úkol č. 6 a řešení

Otázky č. 5 a 6

U otázky č. 5 (obrázek 12) se zakroužkuje správná odpověď. Otázka č. 6 (obrázek 12) je zamýšlena tak, aby se dala konzultovat ve dvojici. Žáci se tak mohou společně zamyslet nad významem dodržování tradic.

Otázka č. 5: Období, kdy se neslaví Velikonoce ani Vánoce se nazývá jak?

Zakroužkuj.

- a) Liturgické meziobdobí b) nijak se nenazývá c) obyčejné období d) Svaté období

Otázka č. 5: Období, kdy se neslaví Velikonoce ani Vánoce se nazývá jak?

Zakroužkuj.

- a) Liturgické meziobdobí b) nijak se nenazývá c) obyčejné období d) Svaté období

Otázka č. 6: Má v dnešní době dodržování tradic význam?

.....
.....

Otázka č. 6: Má v dnešní době dodržování tradic význam?

Argumenty: Kulturní dědictví, rodinná soudržnost, hodnoty a morálka, klid a zamyšlení, kulturní pestrost a duchovní rozměr.

Obrázek 12: Otázky č. 4 a 5 s odpověďmi

Úkol č. 7

Úkol č. 7 (obrázek 13) je založený na spojení svatostánku s příslušným náboženstvím. Nad tímto úkolem jsem přemýšlela ve spojení s náboženskou tolerancí. Učitel k tomuto úkolu může připomenout důležitost respektu vůči různým kulturám a náboženstvím.

Úkol č. 7: Kostel slouží křesťanům k bohoslužbě. Dokážeš přiřadit stavbu k náboženství?

mešita	buddhismus
synagoga	židovství
chrám	křesťanství
kostel	islám

Úkol č. 7: Kostel slouží křesťanům k bohoslužbě. Dokážeš přiřadit stavbu k náboženství?

mešita	buddhismus
synagoga	židovství
chrám	křesťanství
kostel	islám

Obrázek 13: Úkol č. 7 a řešení

6.2 Pracovní list č. 2: Sv. Ludmila

V této části práce budou popsány jednotlivá cvičení, která se týkají sv. Ludmily. Hodina je speciálně utvořena pro Církevní základní školu, ale využít ji opět může jakýkoliv jiný pedagog jako podpůrný materiál do výuky Výchovy k občanství, stejně jako pracovní list č. 1.

Úkol č. 1

Cílem tohoto úkolu je zjistit co, už žáci o sv. Ludmile ví (obrázek 14).

Svatá Ludmila

svátek 16. září

Pracovní list

Úkol č. 1: Co všechno víš o sv. Ludmile? Napiš cokoliv tě napadne.

.....
.....

Úkol č. 1: Co všechno víš o sv. Ludmile? Napiš cokoliv tě napadne.

Mučednice, manželka Bořivoje, křesťanka, zabita Drahomírou, babička sv. Václava

Obrázek 14: Úkol č. 1 a řešení

Úkol č. 2

Tento úkol (obrázek 15 a 16 na další stránce) je spojen s videem z produkce České televize s názvem Bořivoj a Ludmila. Video je volně dostupné například na YouTube. V pracovním listu je přiložen odkaz na video. Žáci na základě videa doplní odpovědi na tři otázky.

Úkol č. 2: Podívej se na video s názvem Bořivoj a Ludmila a po skončení videa doplň tři otázky.

https://www.youtube.com/watch?v=BnLKTK_XL8w

Která žena se stala první českou světící? .....

Než se nechal Bořivoj a Ludmila pokřtít jaké náboženství vyznávali?.....

Kdo pokřtil Bořivoje a Ludmilu? .....

Obrázek 15: Úkol č. 1

Úkol č. 2: Podívej se na video s názvem Bořivoj a Ludmila a po skončení videa doplň tři otázky.

https://www.youtube.com/watch?v=BnLKTK_XL8w

Která žena se stala první českou světící? **sv. Ludmila**

Než se nechal Bořivoj a Ludmila pokřtít jaké náboženství vyznávali? **pohanství**

Kdo pokřtil Bořivoje a Ludmilu? **Metoděj**

Obrázek 16: Řešení úkolu č. 1

Úkol č. 3

Úkol č. 3 (obrázek 19 a 20) může pedagog využít jako zápis, který žáci v průběhu jeho výkladu doplňují.

Úkol č. 3: V průběhu výkladu doplňuj vynechaná písmena do textu. Vyplněný text slouží jako zápis.

Sv. Ludmila, patronka země české a první česká mučednice. Ludmila byla manželkou prvního Přemyslovce ..... Spolu s Bořivojem přijali oba křest a od té doby začali šířit ..... Po brzké smrti Bořivoje se Ludmila přičinila o udržení moci rodu Přemyslovců. Vládli její dva synové, Vratislav a ..... Ludmila po smrti Vratislava vychovávala jeho syna, který se jmenoval ..... Spory o moc a o výchovu sv. Václava vedly k neshodám s Vratislavovou manželkou Drahomírou. Kvůli tomu odjela Ludmila na hrad ....., kde se chtěla věnovat pouze víře. Drahomíra poslala na Ludmilu dva vrahy, kteří ji roku 921 usmrtili jejím vlastním šátkem.

Sv. Ludmila bývá vyobrazena jako starší dáma s ....., který se stal nástrojem její smrti.

Obrázek 17: Úkol č. 3

Úkol č. 3: V průběhu výkladu doplňuj vynechaná písmena do textu. Vyplněný text slouží jako zápis.

Sv. Ludmila, patronka země české a první česká mučednice. Ludmila byla manželkou prvního Přemyslovce **Bořivoje**. Spolu s Bořivojem přijali oba křest a od té doby začali šířit **křesťanství**. Po brzké smrti Bořivoje se Ludmila přičinila o udržení moci rodu Přemyslovců. Vládli její dva synové, Vratislav a **Spytihněv**. Ludmila po smrti Vratislava vychovávala jeho syna, který se jmenoval **sv. Václav**. Spory o moc a o výchovu sv. Václava vedly k neshodám s Vratislavovou manželkou Drahomírou. Kvůli tomu odjela Ludmila na hrad **Tetín**, kde se chtěla věnovat pouze víře. Drahomíra poslala na Ludmilu dva vrahy, kteří ji roku 921 usmrtili jejím vlastním šátkem.

Sv. Ludmila bývá vyobrazena jako starší dáma s **šátkem**, který se stal nástrojem její smrti.

Obrázek 18: Úkol č. 3 řešení

Úkol č. 4

Úkol č. 4 spočívá ve vyplnění osmisměrky (obrázky 21 a 22). Pojmů skrytých v osmisměrce je celkem osm. Pokud si některý žák nebude vědět rady může mu napomoci nápověda, která se nachází pod osmisměrkou (obrázky 23 a 24).

Úkol č. 4: Najdeš všechny slova v osmisměrce? Slovo je celkem 8. Pokud nebudeš vědět použij nápovědu.

o	r	e	l	i	k	v	i	e	a
m	u	č	e	d	n	í	k	f	i
f	q	l	g	z	a	a	p	a	z
y	t	l	e	k	o	s	t	e	l
y	e	q	n	x	r	f	m	m	o
a	t	e	d	i	v	n	u	k	o
v	í	r	a	z	q	h	h	u	q
n	n	x	b	o	ř	i	v	o	j

Obrázek 19: Úkol č. 4

o	r	e	l	i	k	v	i	e	a
m	u	č	e	d	n	í	k	f	i
f	q	l	g	z	a	a	p	a	z
y	t	l	e	k	o	s	t	e	l
y	e	q	n	x	r	f	m	m	o
a	t	e	d	i	v	n	u	k	o
v	í	r	a	z	q	h	h	u	q
n	n	x	b	o	ř	i	v	o	j

Obrázek 20 Úkol č. 4 řešení

Nápověda:

1. Materiální pozůstatky upomínající na život světců, např. ostatek.
2. Osoba, která byla umučena nebo zemřela za svoji víru.
3. Kniha pojednávající o životě, smrti a zázracích světce či mučedníka.
4. Hrad, na kterém byla zabita sv. Ludmila.
5. Přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé. Důvěra v nauku.
6. Manžel sv. Ludmily.
7. Pro sv. Ludmilu byl sv. Václav její .....
8. Stavba, která slouží křesťanům k modlitbám a bohoslužbě.

Obrázek 21 nápověda k úkolu č. 4

Úkol č. 4: Najdeš všechny slova v osmisměrce?

Nápověda:

1. Materiální pozůstatky upomínající na život světců, např. ostatek. **relikvie**
2. Osoba, která byla umučena nebo zemřela za svoji víru. **mučedník**
3. Kniha pojednávající o životě, smrti a zázracích světce či mučedníka. **legenda**
4. Hrad, na kterém byla zabita sv. Ludmila. **Tetín**
5. Přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé. Důvěra v nauku. **víra**
6. Manžel sv. Ludmily. **Bořivoj**
7. Pro sv. Ludmilu byl sv. Václav její **vnuček**
8. Stavba, která slouží křesťanům k modlitbám a bohoslužbě. **kostel**

Obrázek 22 řešení k nápovědě

Úkol č. 5

Úkol č. 5 (obrázek 25 a 26) je opět spojen s videem z produkce České televize, tentokrát o sv. Václavovi. Díky znalostem nabytých z videa pak mohou žáci spojit pojmy.

Úkol č. 5: Podívej se na video o sv. Václavovi a poté spoj vztahy ke sv. Václavovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KpEvNhmciNs>

Ludmila	matka
Vratislav	babička
Boleslav I	bratr
Drahomíra	otec

Obrázek 23 Úkol č. 5

Úkol č. 5: Podívej se na video o sv. Václavovi a poté spoj vztahy ke sv. Václavovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KpEvNhmciNs>

Ludmila	matka
Vratislav	babička
Boleslav I.	bratr
Drahomíra	otec

Obrázek 24 Řešení k úkolu č. 5

Bonusová otázka

Tento úkol je bonusový z toho důvodu, že byl zamýšlen speciálně zaměřený na město Kroměříž (obrázek 27). Pokud je to pro učitele možné může se následující hodinu se žáky do kostelů vydat, aby děti měli možnost prohlédnout si oltář a sochu na vlastní oči.

Bonusová otázka: Víš, kde v Kroměříži bys hledal sv. Ludmilu a sv. Václava?

.....

Bonusová otázka: Víš, kde v Kroměříži bys hledal sv. Ludmilu a sv. Václava?

Sv. Ludmila + sv. Václav: Chrám sv. Mořice; Boční oltář se sv. Ludmilou a sv. Václavem.

Sv. Václav: Kostel P. Marie; Sv. Václav na bočním oltáři, balustráda u kostela se sochou sv. Václava.

Obrázek 25 Bonusová otázka a řešení

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo popsat všechny hlavní křesťanské svátky v podobě, jak je vnímáme dnes a vytvořit pracovními listy s úkoly, které byly nabídnuty kroměřížským školám a institucím, které mají hlavní zásluhu na udržování křesťanských svátků a tradic v regionu.

Bakalářská práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část začíná kapitolou, kde jsou vymezeny základní pojmy, jimiž jsou sváteční čas, svátek, tradice a zvyk. Druhá kapitola popisuje vývoj křesťanského kalendáře a uspořádání liturgického roku, který je důležitý k pochopení komplexu křesťanských svátků, které se cyklicky opakují každým rokem. Třetí kapitola je rozdělena na sedm hlavních období liturgického roku. Mimo všeobecně známou velikonoční a vánoční je představena doba postní a adventní a v neposlední řadě je také věnován prostor liturgickému meziobdobí. Čtvrtá kapitola se zabývá umístěním a významem tématu křesťanských svátků v předmětu Výchova k Občanství. Poslední kapitola se věnuje charakteristice oblasti Kroměřížska a zároveň popisuje udržování křesťanských tradic a zvyků v místních institucích, které se snaží o jejich předávání dalším generacím.

Praktická část představuje dva pracovní listy s tématem křesťanských svátků. Každé cvičení je popsáno a doplněno o návrhy, kdy a jak cvičení použít. Zároveň jsou pracovní listy zamýšleny tak, aby si každý pedagog mohl vybrat co se zrovna jemu nejvíce hodí do výukové hodiny a postavit si tak z těchto pracovních listů svou hodinu. Každý list má dvě verze, jednu nevyplněnou pro žáky a jednu pro učitele, vyplněnou správnými řešení s barevným rozlišením.

Pracovní listy byly nabídnuty a poskytnuty Církevní základní škole v Kroměříži a Muzeu Kroměřížska, které zároveň spravuje i Muzeum

v přírodě Rymice. Základní církevní škola v Kroměříži se rozhodla, že tyto pracovní listy zařadí do výuky. Pracovní listy, a to pracovní list č. 1: Liturgický rok a pracovní list č. 2: Sv. Ludmila využije jako podpůrný materiál ve školních předmětech Výchova pro život a Výchova k občanství. Druhý pracovní list je užitečný také z toho důvodu, že v den svátku sv. Ludmily probíhá Den církevního školství, který škola slaví i aktivitami spojenými se touto světící.

Seznam použité literatury

ADAM, Adolf, 1998. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*. Přeložila Lucie KOLÁŘOVÁ, přeložil Václav KONZAL, přeložil Pavel KOUBA. Praha: Vyšehrad. ISBN 8070212691.

ARCIBISKUPSKÉ GYMNÁZIUM V KROMĚŘÍŽI a. *Historie školy*. Online. AGKM Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. Dostupné z: <https://agkm.cz/skola/historie.html>. [cit. 2024-04-03].

ARCIBISKUPSKÉ GYMNÁZIUM V KROMĚŘÍŽI b. *Misijní středna na AG*. Online. AGKM Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. Dostupné z: <https://www.agkm.cz/aktuality/2131-misijn%C3%AD-st%C5%99eda-na-ag.html>. [cit. 2024-04-14].

Bible: český studijní překlad, 2009. Přeložil Antonín ZELINA. Praha: KMS. ISBN 978-80-86449-61-6.

CÍRKEVNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA V KROMĚŘÍŽI a. *O škole*. Online. Církevní základní škola v Kroměříži. Dostupné z: http://www.czs-km.cz/?page_id=21. [cit. 2024-04-01].

CÍRKEVNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA V KROMĚŘÍŽI b. *Aktuality*. Online. Církevní základní škola v Kroměříži. Dostupné z: <http://www.czs-km.cz/>. [cit. 2024-04-02].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD a. *Charakteristika okresu Kroměříž*. Online. Český statistický úřad. 02.01.2024. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_okresu_kromeriz. [cit. 2024-03-27].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD b. *Charakteristika SO ORP Holešov*. Online. Český statistický úřad. 14.02.2024. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_so_orp_holesov. [cit. 2024-03-31].

- FROLCOVÁ, Věra a STRNAD, Miloš, 2001. *Velikonoce v české lidové kultuře*. Ilustroval Magdalena ŘÍČNÁ. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-503-8.
- KADERÁVEK, Václav a SALAJKA, Milan, 1982. *Církev a čas*. Praha: Blahoslav.
- KELLER, Jan, 2017. *Svátek*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R. (ed.). Sociologická encyklopedie. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sv%C3%A1tek>. [cit. 2024-03-26].
- KIRSTE, Reinhard; SCHULTZE, Herbert a TWORUSCHKA, Udo, 2002. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad. ISBN 8070215887.
- KROMĚŘÍŽSKO, c2024. *Jurkovičova křížová cesta na Svatém Hostýně*. Online. Kroměřížsko. Dostupné z: <https://www.region-kromerizsko.cz/misto/229/710-jurkovicova-krizova-cesta-na-svatem-hostyne>. [cit. 2024-03-27].
- KUNETKA, František, 1995. *Liturgický rok ve slavení církve*. Olomouc: Matice cyrilometodějská. (Brož.).
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, 2004. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny. ISBN 8071065250.
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina a LANGHAMMER, Jakub, 2021. *Fenomény lidových tradic*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3302-4.
- LOCHMAN, Jan Milíč, 1997. *O smyslu křesťanských svátků: meditace o vánocích, velikonocích a letnicích*. Přeložil Jindřich SLABÝ. Praha: Vyšehrad. ISBN 8070212071.
- MĚSTO KROMĚŘÍŽ a. *Geografie*. Online. Město Kroměříž. Dostupné z: <https://www.mesto-kromeriz.cz/o-meste/mesto-kromeriz/geografie>. [cit. 2024-03-27].

MĚSTO KROMĚŘÍŽ b. *Historie*. Online. Město Kroměříž. Dostupné z: <https://www.mesto-kromeriz.cz/o-meste/mesto-kromeriz/historie>. [cit. 2024-03-27].

MĚSTO KROMĚŘÍŽ c. *Muzeum Kroměřížska*. Online. Město Kroměříž. Dostupné z: <https://kromeriz.eu/poznej/muzeum-kromerizska/>. [cit. 2024-04-01].

MUZEUM KROMĚŘÍŽSKA, c2024 a. *Archiv programů*. Online. muzeum kroměřížska. Dostupné z: <https://www.muzeum-km.cz/archiv-programu>. [cit. 2024-03-31].

MUZEUM KROMĚŘÍŽSKA, c2024 b. *Větrný mlýn Velké Těšany*. Online. muzeum kroměřížska. Dostupné z: <https://www.muzeum-km.cz/vetrny-mlyn-velke-tesany>. [cit. 2024-04-01].

OBEC RYMICE, c2024. *Muzeum v přírodě*. Online. Rymice Oficiální stránky obce. Dostupné z: <https://www.rymice.cz/muzeum-v-priode>. [cit. 2024-03-31].

POKORNÝ, Ladislav, 1990. *Světlo svátostí a času*. 2. upr. vyd. Přeložil Josef BRADÁČ. Praha: Zvon.

PAPEŽSKÁ MISIJNÍ DÍLA, c2012-2024. *Jednotlivá díla*. Online. Missio.cz. Dostupné z: <https://www.missio.cz/o-nas/kdo-jsme/misijni-dila/>. [cit. 2024-04-14].

Příprava na velikonoční svátky a jejich slavení, 2001. Praha: Česká biskupská konference.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021. Online. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [cit. 2024-04-10].

RICHTER, Klemens, 1996. *Liturgie a život: co bychom měli vědět o mši, o církevním roku a smyslu liturgie*. Přeložil Jan SOKOL. Praha: Vyšehrad. ISBN 8070211407.

SALAJKA, Milan, 1995. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky: jak se měřil čas a vznikal kalendář: co vyjadřuje vaše jméno: smysl a význam křesťanských svátků*. Praha: Victoria. ISBN 80-85865-47-5.

SOKOL, Jan, 2004. *Člověk a náboženství: [proměny vztahu člověka k posvátnému]*. Praha: Portál. ISBN 8071788864.

ŠILER, Vladimír, 1995a. *Církevní liturgický rok*. Díl 1. Ostrava: Ateliér Milata.

ŠILER, Vladimír, 1995b. *Církevní liturgický rok*. Díl 2. Ostrava: Ateliér Milata.

TYLLNER, Lubomír a HOLÝ, Dušan, BROUČEK, Stanislav a JEŘÁBEK, Richard (ed.), 2007. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 3. svazek. Praha: Mladá fronta. ISBN 9788020417138.

VAVŘINOVÁ, Valburga, 2002. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vyd. Praha: Libri. ISBN 8072771337.

VAVŘINOVÁ, Valburga, 2006. *Malá encyklopedie Velikonoc*. Praha: Libri. ISBN 8072772929.

VEČERKOVÁ, Eva, 2015. *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Kulturní historie. V Praze: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-627-7.

VLČEK, Emanuel, 1995. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon. ISBN 8071131318.

VODÁKOVÁ, Alena, 2017. *Zvyk*. Online. NEŠPOR, Zdeněk R (ed.). Sociologická encyklopedie. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>. [cit. 2024-03-26].

VONDRUŠKA, Vlastimil, 1991. *Církevní rok a lidové obyčeje: aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož*

i o liturgii katolické. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: DONA.
ISBN 8085463032.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Úkol č. 1 a řešení.....	40
Obrázek 2: Úkol č. 2 a řešení.....	41
Obrázek 3 Úkol č. 3 a řešení.....	42
Obrázek 4: Úkol č. 4 a řešení.....	42
Obrázek 5: Diskuse k úkolu č. 4	43
Obrázek 6: Úkol č. 5 a řešení.....	43
Obrázek 7: Otázka č. 1 a odpověď	43
Obrázek 8: Otázka č. 2 a správná odpověď	44
Obrázek 9: Otázka č. 3 a správné řešení.....	44
Obrázek 10: Otázka 4 s řešením.....	44
Obrázek 11: Úkol č. 6 a řešení.....	45
Obrázek 12: Otázky č. 4 a 5 s odpověďmi.....	46
Obrázek 13: Úkol č. 7 a řešení.....	46
Obrázek 14: Úkol č. 1 a řešení.....	47
Obrázek 15: Úkol č. 1.....	48
Obrázek 16: Řešení úkolu č. 1	48
Obrázek 17: Úkol č. 3.....	49
Obrázek 18: Úkol č. 3 řešení.....	49
Obrázek 19: Úkol č. 4.....	50
Obrázek 20 Úkol č. 4 řešení.....	50
Obrázek 21 nápověda k úkolu č. 4	50
Obrázek 22 řešení k nápovědě.....	51
Obrázek 23 Úkol č. 5.....	51
Obrázek 24 Řešení k úkolu č. 5.....	52
Obrázek 25 Bonusová otázka a řešení	52

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pracovní list č. 1 pro žáka: Liturgický rok.....	I
Příloha č. 2: Pracovní list č. 1 pro učitele: Liturgický rok	V
Příloha č. 3: Pracovní list č. 2 pro žáka: Sv. Ludmila.....	XIII
Příloha č. 4: Pracovní list č. 2 pro učitele: Sv. Ludmila	XVI

Svátky liturgického roku

Pracovní list

Úkol č. 1: Vypiš symboly, které se k danému období hodí.

Adventní doba	Vánoční doba	Postní doba	Velikonoční doba
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Zápis + úkol č. 2: Adventní doba

Adventní doba trvá ..... po sobě jdoucí neděle a končí 24. prosince na Štědrý večer. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, který se slaví vždy 25. prosince, kdy se slaví svátek s názvem ..... V tomto období slaví svátek tři svatí. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Svatý Mikuláš má svátek ..... Mikuláš převlečený za biskupa je doprovázen andělem a čertem. Tito tři obcházejí domácnosti s dětmi už 5. prosince v předvečer svátku sv. Mikuláše. Svatá ..... se slaví 13. prosince. Je s ní spojená následující pranostika: Svatá ..... noci upije, ale dne nepřidá.

Úkol č. 3: Kdo jsme? Podle následujících nápověd hádej, kdo jsme.

Jsme mudrci z východu.

Přišli jsme do Betléma se poklonit Králi.

Přinesli jsme mu tři dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Slavíš nás 6. ledna.

Myrha=modrozelená pryskyřice, která má silnou vůni. Přidává se do mastí a parfémů.

Kdo jsme? .....

Úkol č. 4: Tradice a zvyky jsou předávány z generace na generaci. Každá rodina může vánoční čas slavit trochu jinak. Vypiš tradice nebo zvyky, které se dodržují u vás doma nebo ve tvé obci či kraji.

Adventní doba a Vánoční doba
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Důležitá data k zapamatování:
Boží hod vánoční 25. prosinec
Svátek sv. Štěpána 26. prosinec
Tři králové 6. leden

Diskuse k úkolu č. 4: Poděl se svými spolužáky o tradici, kterou s rodinou dodržuješ.

Zápis + úkol č.5: Postní doba

Půst trvá 40 dní plus šest neděl, které postní nejsou. Dohromady dává postní doba ..... dnů. U šesti postních neděl se ustálila lidová jména. Názvy neděl jsou Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtná a poslední je neděle ..... Mnoho lidí dodržuje v toto období dobrovolný ..... Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Kristus byl při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi. U nás byla palma nahrazena .....

Otázka č. 1: Lidé by měli před Velikonocemi držet půst. Víš, od čeho se nejčastěji lidé postí?
.....

Otázka č. 2: Na obrázku vidíš kočičky. Z jakého stromu kočičky pochází?
Zakroužkuj.

a) vrba jíva b) jabloň c) bříza d) javor mléč

Otázka č. 3: Pro pomlázku existuje mnoho jiných variant názvu. Znáš nějaký?

.....
.....

Otázka č. 4: Zakroužkuj správnou definici slova popelec.

křížek na čele z popela

miska na popel

květina s bílými květy

Úkol č. 6: Seřad' Biblický příběh do správného pořadí.

Ukřižování Ježíše Krista

Ježíš umírá na kříži.

Ježíš bere na sebe kříž.

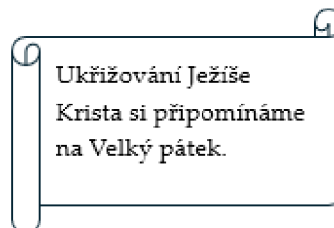
Ježíš vstal z mrtvých.

Ježíš je přibit na kříž.

Pilát odsoudil ke smrti Ježíše.

Tělo Ježíše je do hrobu uloženo.

Ježíš padá pod křížem.

Otázka č. 5: Období, kdy se neslaví Velikonoce ani Vánoce se nazývá jak?

Zakroužkuj.

- a) Liturgické meziobdobí b) nijak se nenazývá c) obyčejné období d) Svaté období

Otázka č. 6: Má v dnešní době dodržování tradic význam?

.....
.....

Úkol č. 7: Kostel slouží křesťanům k bohoslužbě. Dokážeš přiřadit stavbu k náboženství?

mešita   buddhismus

synagoga   židovství

chrám   křesťanství

kostel   islám

Příloha č. 2: Pracovní list č. 1 pro učitele: Liturgický rok

Svátky liturgického roku

Pracovní list

Úkol č. 1: Vypiš symboly, které se k danému období hodí.

Adventní doba	Vánoční doba	Postní doba	Velikonoční doba
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Úkol č. 1: Vypiš symboly, které se k danému období hodí.

Adventní doba	Vánoční doba	Postní doba	Velikonoční doba
adventní věnec čtyři svíčky fialová barva	Ježíš v jesličkách betlém vánoční strom štedrovečerní mše svatá	popelec půst	pomlázka Ježíš na kříži kraslice kočičky setkání s rodinou

Zápis + úkol č. 2: Adventní doba

Adventní doba trvá ..... po sobě jdoucí neděle a končí 24. prosince na Štědrý večer. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, který se slaví vždy 25. prosince, kdy se slaví svátek s názvem ..... V tomto období slaví svátek tři svatí. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Svatý Mikuláš má svátek ..... Mikuláš převlečený za biskupa je doprovázen andělem a čertem. Tito tři obcházejí domácnosti s dětmi už 5. prosince v předvečer svátku sv. Mikuláše. Svatá ..... se slaví 13. prosince. Je s ní spojená následující pranostika: Svatá ..... noci upije, ale dne nepřidá.

Zápis + úkol č. 2: Adventní doba

Adventní doba trvá **4** po sobě jdoucí neděle a končí 24. prosince na Štědrý večer. Advent směřuje k narození Ježíše Krista, který se slaví vždy 25. prosince, kdy se slaví svátek s názvem **Boží hod vánoční/Slavnost Narození Páně**. V tomto období slaví svátek tři svatí. Svatá Barbora se slaví 4. prosince a je patronkou obživy, učení a rizikových povolání jako jsou například horníci. Svatý Mikuláš má svátek **6. prosince**. Mikuláš převlečený za biskupa je doprovázen andělem a čertem. Tito tři obcházejí domácnosti s dětmi už 5. prosince v předvečer svátku sv. Mikuláše. Svatá **Lucie** se slaví 13. prosince. Je s ní spojená následující pranostika: Svatá **Lucie** noci upije, ale dne nepřidá.

Úkol č. 3: Kdo jsme? Podle následujících nápověd hádej, kdo jsme.

Jsme mudrci z východu.

Přišli jsme do Betléma se poklonit Králi.

Přinesli jsme mu tři dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Slavíš nás 6. ledna.

Myrha=modrozelená pryskyřice, která má silnou vůni. Přidává se do mastí a parfémů.

Kdo jsme? .....

Úkol č. 3: Kdo jsme? Podle následujících nápověd hádej, kdo jsme

Jsme mudrci z východu.

Přišli jsme do Betléma se poklonit Králi.

Přinesli jsme mu tři dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Slavíš nás 6. ledna.

Myrha=modrozelená pryskyřice, která má silnou vůni. Přidává se do mastí a parfémů.

Kdo jsme? **Tři králové**

Úkol č. 4: Tradice a zvyky jsou předávány z generace na generaci. Každá rodina může vánoční čas slavit trochu jinak. Vypiš tradice nebo zvyky, které se dodržují u vás doma nebo ve tvé obci či kraji.

Adventní doba a Vánoční doba
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Důležitá data k zapamatování:
 Boží hod vánoční 25. prosinec
 Svátek sv. Štěpána 26. prosinec
 Tři králové 6. leden

Úkol č. 4: Tradice a zvyky jsou předávány z generace na generaci. Každá rodina může vánoční čas slavit trochu jinak. Vypiš tradice nebo zvyky, které se dodržují u vás doma nebo ve tvé obci či kraji.

Adventní doba a Vánoční doba
vytváření adventního věnce
křížová cesta městem
návštěva domova pro seniory
zpívání koled
přinesení krmiva pro psy a kočky v útulku
zdobení stromečku
Štědrovečerní mše
návštěva rodiny
rozbalování dárků

Důležitá data k zapamatování:
 Boží hod vánoční 25. prosinec
 Svátek sv. Štěpána 26. prosinec
 Tři králové 6. leden

Diskuse k úkolu č. 4: Poděl se svými spolužáky o tradici, kterou s rodinou dodrжуješ.

Zápis + úkol č.5: Postní doba

Půst trvá 40 dní plus šest neděl, které postní nejsou. Dohromady dává postní doba ..... dní. U šesti postních neděl se ustálila lidová jména. Názvy neděl jsou Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtná a poslední je neděle ..... Mnoho lidí dodržuje v toto období dobrovolný ..... Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Kristus byl při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi. U nás byla palma nahrazena .....

Zápis + úkol č.5: Postní doba

Půst trvá 40 dní plus šest neděl, které postní nejsou. Dohromady dává postní doba **46** dní. U šesti postních neděl se ustálila lidová jména. Názvy neděl jsou Černá, Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtná a poslední je neděle **Květná**. Mnoho lidí dodržuje v toto období dobrovolný **půst**. Tento den je významný jako památka mesiášského příjezdu Ježíše Krista do města Jeruzaléma. Kristus byl při příjezdu do Jeruzaléma vítán palmovými a olivovými ratolestmi. U nás byla palma nahrazena **kočičkami**.

Otázka č. 1: Lidé by měli před Velikonocemi držet půst. Víš, od čeho se nejčastěji lidé postí?

.....

Otázka č. 1: Lidé by měli před Velikonocemi držet půst. Víš, od čeho se nejčastěji lidé postí?

jídlo, sladké nápoje, káva, videohry, sociální sítě

Otázka č. 2: Na obrázku vidíš kočíčky. Z jakého stromu kočíčky pochází?
Zakroužkuj.

a) vrba jíva b) jabloň c) bříza d) javor mléč

Otázka č. 2: Na obrázku vidíš kočíčky. Z jakého stromu kočíčky pochází?
Zakroužkuj.

a) vrba jíva b) jabloň c) bříza d) javor mléč

Otázka č. 3: Pro pomlázku existuje mnoho jiných variant názvu. Znáš nějaký?

.....
.....

Otázka č. 3: Pro pomlázku existuje mnoho jiných variant názvu. Znáš nějaký?

Tatar, karabáč, šmigrus, šmigrust, žíla

Otázka č. 4: Zakroužkuj správnou definici slova popelec.

křížek na čele z popela

miska na popel

květina s bílými květy

křížek na čele z popela

miska na popel

květina s bílými květy

Úkol č. 6: Seřad' Biblický příběh do správného pořadí.

Ukřižování Ježíše Krista

Ježíš umírá na kříži.

Ježíš bere na sebe kříž.

Ježíš vstal z mrtvých.

Ježíš je přibit na kříž.

Pilát odsoudil ke smrti Ježíše.

Ukřižování Ježíše
Krista si připomínáme
na Velký pátek.

Tělo Ježíše je do hrobu uloženo.

Ježíš padá pod křížem.

Úkol č. 6: Seřaď Biblický příběh do správného pořadí.

Ukřižování Ježíše Krista

1. Pilát odsoudil ke smrti Ježíše.
2. Ježíš bere na sebe kříž.
3. Ježíš padá pod křížem.
4. Ježíš je přibit na kříž.
5. Ježíš umírá na kříži.
6. Tělo Ježíše je do hrobu uloženo.
7. Ježíš vstal z mrtvých.

Otázka č. 5: Období, kdy se neslaví Velikonoce ani Vánoce se nazývá jak?

Zakroužkuj.

- a) Liturgické meziobdobí b) nijak se nenazývá c) obyčejné období d) Svaté období

Otázka č. 5: Období, kdy se neslaví Velikonoce ani Vánoce se nazývá jak?

Zakroužkuj.

- a) Liturgické meziobdobí b) nijak se nenazývá c) obyčejné období d) Svaté období

Otázka č. 6: Má v dnešní době dodržování tradic význam?

.....
.....

Otázka č. 6: Má v dnešní době dodržování tradic význam?

Argumenty: Kulturní dědictví, rodinná soudržnost, hodnoty a morálka, klid a zamyšlení, kulturní pestrost a duchovní rozměr.

Úkol č. 7: Kostel slouží křesťanům k bohoslužbě. Dokážeš přiřadit stavbu k náboženství?

mešita   buddhismus

synagoga   židovství

chrám   křesťanství

kostel   islám

Úkol č. 7: Kostel slouží křesťanům k bohoslužbě. Dokážeš přiřadit stavbu k náboženství?

mešita   buddhismus
synagoga   židovství
chrám   křesťanství
kostel   islám

Zdroje informací a textů výše v bakalářské práci.

Zdroje obrázků:

XxXddddd. [Pixabay.com](https://pixabay.com/): [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupný pod licencí Public Domain na WWW: <<https://pixabay.com/photos/poml%C3%A1zky-easter-spring-flower-shop-700239/>>.

ArtRose. [Pixabay.com](https://pixabay.com/): [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupný pod licencí Public Domain na WWW: <<https://pixabay.com/vectors/easter-chick-whip-cute-6122818/>>.

Příloha č. 3: Pracovní list č. 2 pro žáka: Sv. Ludmila

Svatá Ludmila

svátek 16. září

Pracovní list

Úkol č. 1: Co všechno víš o sv. Ludmile? Napiš cokoliv tě napadne.

.....
.....

Úkol č. 2: Podívej se na video s názvem Bořivoj a Ludmila a po skončení videa doplň tři otázky.

https://www.youtube.com/watch?v=BnLKTK_XL8w

Která žena se stala první českou světící? .....

Než se nechal Bořivoj a Ludmila pokřtít jaké náboženství vyznávali?.....

Kdo pokřtil Bořivoje a Ludmilu? .....

Úkol č. 3: V průběhu výkladu doplňuj vynechaná písmena do textu. Vyplněný text slouží jako zápis.

Sv. Ludmila, patronka země české a první česká mučednice. Ludmila byla manželkou prvního Přemyslovce ..... Spolu s Bořivojem přijali oba křest a od té doby začali šířit ..... Po brzké smrti Bořivoje se Ludmila přičinila o udržení moci rodu Přemyslovců. Vládli její dva synové, Vratislav a ..... Ludmila po smrti Vratislava vychovávala jeho syna, který se jmenoval ..... Spory o moc a o výchovu sv. Václava vedly k neshodám s Vratislavovou manželkou Drahomírou. Kvůli tomu odjela Ludmila na hrad ....., kde se chtěla věnovat pouze víře. Drahomíra poslala na Ludmilu dva vrahy, kteří ji roku 921 uškrtili jejím vlastním šátkem.

Sv. Ludmila bývá vyobrazena jako starší dáma s ....., který se stal nástrojem její smrti.

Úkol č. 4: Najdeš všechny slova v osmisměrce? Sloz je celkem 8. Pokud nebudeš vědět použij nápovědu.

o	r	e	l	i	k	v	i	e	a
m	u	č	e	d	n	í	k	f	i
f	q	l	g	z	a	a	p	a	z
y	t	l	e	k	o	s	t	e	l
y	e	q	n	x	r	f	m	m	o
a	t	e	d	i	v	n	u	k	o
v	í	r	a	z	q	h	h	u	q
n	n	x	b	o	ř	i	v	o	j

Nápověda:

1. Materiální pozůstatky upomínající na život světců, např. ostatek.
2. Osoba, která byla umučena nebo zemřela za svoji víru.
3. Kniha pojednávající o životě, smrti a zázracích světce či mučedníka.
4. Hrad, na kterém byla zabita sv. Ludmila.
5. Přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé. Důvěra v nauku.

6. Manžel sv. Ludmily.

7. Pro sv. Ludmilu byl sv. Václav její .....?

8. Stavba, která slouží křesťanům k modlitbám a bohoslužbě.

Úkol č. 5: Podívej se na video o sv. Václavovi a poté spoj vztahy ke sv. Václavovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KpEvNhmciNs>

Ludmila   matka

Vratislav   babička

Boleslav I.   bratr

Drahomíra   otec

Bonusová otázka: Víš, kde v Kroměříži bys hledal sv. Ludmilu a sv. Václava?

.....

Dějiny udatného českého národa – Bořivoj a Ludmila, režie P. Koutský, 2013

Dějiny udatného českého národa – Sv. Václav, režie P. Koutský, 2013

SALAJKA, Milan, 1995. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky: jak se měřil čas a vznikal kalendář: co vyjadřuje vaše jméno: smysl a význam křesťanských svátků*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85865-47-5.

VONDRUŠKA, Vlastimil, 1991. *Církevní rok a lidové obyčeje: aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: DONA. ISBN 8085463032.

SVATÁ LUDMILA, Z. S., c2020-2023. *Život známé české světice je inspirující i po 1100 letech*. Online. Svatá Ludmila. Dostupné z: <https://www.svataludmila.cz/svata-ludmila>. [cit. 2024-04-13].

Svatá Ludmila

svátek 16. září

Pracovní list

Úkol č. 1: Co všechno víš o sv. Ludmile? Napiš cokoliv tě napadne.

.....
.....

Úkol č. 1: Co všechno víš o sv. Ludmile? Napiš cokoliv tě napadne.

Mučednice, manželka Bořivoje, křesťanka, zabita Drahomírou, babička sv. Václava

Úkol č. 2: Podívej se na video s názvem Bořivoj a Ludmila a po skončení videa doplň tři otázky.

https://www.youtube.com/watch?v=BnLKTK_XL8w

Která žena se stala první českou světící? .....

Než se nechal Bořivoj a Ludmila pokřtít jaké náboženství vyznávali?.....

Kdo pokřtil Bořivoje a Ludmilu? .....

Úkol č. 2: Podívej se na video s názvem Bořivoj a Ludmila a po skončení videa doplň tři otázky.

https://www.youtube.com/watch?v=BnLKTK_XL8w

Která žena se stala první českou světící? **sv. Ludmila**

Než se nechal Bořivoj a Ludmila pokřtít jaké náboženství vyznávali? **pohanství**

Kdo pokřtil Bořivoje a Ludmilu? **Metoděj**

Úkol č. 3: V průběhu výkladu doplňuj vynechaná písmena do textu. Vyplněný text slouží jako zápis.

Sv. Ludmila, patronka země české a první česká mučednice. Ludmila byla manželkou prvního Přemyslovce ..... Spolu s Bořivojem přijali oba křest a od té doby začali šířit ..... Po brzké smrti Bořivoje se Ludmila přičinila o udržení moci rodu Přemyslovců. Vládli její dva synové, Vratislav a ..... Ludmila po smrti Vratislava vychovávala jeho syna, který se jmenoval ..... Spory o moc a o výchovu sv. Václava vedly k neshodám s Vratislavovou manželkou Drahomírou. Kvůli tomu odjela Ludmila na hrad ....., kde se chtěla věnovat pouze víře. Drahomíra poslala na Ludmilu dva vrahy, kteří ji roku 921 uškrtili jejím vlastním šátkem.

Sv. Ludmila bývá vyobrazena jako starší dáma s ....., který se stal nástrojem její smrti.

Úkol č. 3: V průběhu výkladu doplňuj vynechaná písmena do textu. Vyplněný text slouží jako zápis.

Sv. Ludmila, patronka země české a první česká mučednice. Ludmila byla manželkou prvního Přemyslovce **Bořivoje**. Spolu s Bořivojem přijali oba křest a od té doby začali šířit **křesťanství**. Po brzké smrti Bořivoje se Ludmila přičinila o udržení moci rodu Přemyslovců. Vládli její dva synové, Vratislav a **Spytihněv**. Ludmila po smrti Vratislava vychovávala jeho syna, který se jmenoval **sv. Václav**. Spory o moc a o výchovu sv. Václava vedly k neshodám s Vratislavovou manželkou Drahomírou. Kvůli tomu odjela Ludmila na hrad **Tetín**, kde se chtěla věnovat pouze víře. Drahomíra poslala na Ludmilu dva vrahy, kteří ji roku 921 uškrtili jejím vlastním šátkem.

Sv. Ludmila bývá vyobrazena jako starší dáma s **šátkem**, který se stal nástrojem její smrti.

Úkol č. 4: Najdeš všechny slova v osmisměrce? Slovo je celkem 8. Pokud nebudeš vědět použij nápovědu.

o	r	e	l	i	k	v	i	e	a
m	u	č	e	d	n	í	k	f	i
f	q	l	g	z	a	a	p	a	z
y	t	l	e	k	o	s	t	e	l
y	e	q	n	x	r	f	m	m	o
a	t	e	d	i	v	n	u	k	o
v	í	r	a	z	q	h	h	u	q
n	n	x	b	o	ř	i	v	o	j

Nápověda:

1. Materiální pozůstatky upomínající na život světců, např. ostatek.
2. Osoba, která byla umučena nebo zemřela za svoji víru.
3. Kniha pojednávající o životě, smrti a zázracích světce či mučedníka.
4. Hrad, na kterém byla zabita sv. Ludmila.
5. Přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé. Důvěra v nauku.
6. Manžel sv. Ludmily.

7. Pro sv. Ludmilu byl sv. Václav její .....
8. Stavba, která slouží křesťanům k modlitbám a bohoslužbě.

Úkol č. 4: Najdeš všechny slova v osmisměrce?

Nápověda:

1. Materiální pozůstatky upomínající na život světců, např. ostatek. **relikvie**
2. Osoba, která byla umučena nebo zemřela za svoji víru. **mučedník**
3. Kniha pojednávající o životě, smrti a zázracích světce či mučedníka. **legenda**
4. Hrad, na kterém byla zabita sv. Ludmila. **Tetín**
5. Přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé. Důvěra v nauku. **víra**
6. Manžel sv. Ludmily. **Bořivoj**
7. Pro sv. Ludmilu byl sv. Václav její **vnuk**?
8. Stavba, která slouží křesťanům k modlitbám a bohoslužbě. **kostel**

o	r	e	l	i	k	v	i	e	a
m	u	č	e	d	n	í	k	f	i
f	q	l	g	z	a	a	p	a	z
y	t	l	e	k	o	s	t	e	l
y	e	q	n	x	r	f	m	m	o
a	t	e	d	i	v	n	u	k	o
v	í	r	a	z	q	h	h	u	q
n	n	x	b	o	ř	i	v	o	j

Úkol č. 5: Podívej se na video o sv. Václavovi a poté spoj vztahy ke sv. Václavovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KpEvNhmciNs>

- Ludmila   matka
- Vratislav   babička
- Boleslav I   bratr
- Drahomíra   otec

Úkol č. 5: Podívej se na video o sv. Václavovi a poté spoj vztahy ke sv. Václavovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KpEvNhmciNs>

- Ludmila   matka
- Vratislav   babička
- Boleslav I   bratr
- Drahomíra   otec

Bonusová otázka: Víš, kde v Kroměříži bys hledal sv. Ludmilu a sv. Václava?

.....

Bonusová otázka: Víš, kde v Kroměříži bys hledal sv. Ludmilu a sv. Václava?

Sv. Ludmila + sv. Václav: Chrám sv. Mořice; Boční oltář se sv. Ludmilou a sv. Václavem.

Sv. Václav: Kostel P. Marie; Sv. Václav na bočním oltáři, balustráda u kostela se sochou sv. Václava.

Dějiny udatného českého národa – Bořivoj a Ludmila, režie P. Koutský, 2013

Dějiny udatného českého národa – Sv. Václav, režie P. Koutský, 2013

SALAJKA, Milan, 1995. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky: jak se měřil čas a vznikal kalendář: co vyjadřuje vaše jméno: smysl a význam křesťanských svátků*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85865-47-5.

VONDRUŠKA, Vlastimil, 1991. *Církevní rok a lidové obyčeje: aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: DONA. ISBN 8085463032.

SVATÁ LUDMILA, Z. S., c2020-2023. Život známé české světičky je inspirující i po 1100 letech. Online. Svatá Ludmila. Dostupné z: <https://www.svataludmila.cz/svata-ludmila>. [cit. 2024-04-13].